

VÆRKTØJSKASSE FOR FRIVILLIGE

i sprogtilgivelsen

Medfinansieret af Den
Europæiske Unions program
Erasmus+

Indhold

Velkommen

Velkommen	4
Roller og opgaver	5
Samarbejd med andre	7
Kvalifikationer og egenskaber	8
Overvejelser inden du begynder	10

Generelle principper

Jeg er ikke underviser	13
Nyttige færdigheder for frivillige	14
Fejl og feedback	15
Forskellige tilgange	16
Et trygt miljø	17

Frivilligt arbejde i forskellige sammenhænge

Støtte til undervisere i klasselokalet	20
Sprogcafe	24
Udflugter og ture	30
Fællesaktiviteter	34
Sprogmentor	37

Baggrundsinformation til refleksion

Refleksion og overvejelser	42
Deltagerstyret sprogundervisning og frivillige	44
Flersproglig pædagogik	45
Ressourcer og yderligere information	46
Flygtninge og indvandrere i Danmark	47
Migration and flygtninge	49

20

Støtte til undervisere i klasselokalet

24

Sprogcafe

Fællesaktiviteter

34

HVORDAN KAN FRIVILLIGE STØTTE *flygtningers sprogtilegnelse*

- Frivillige i sprogundervisningen frigør underviseren, så han/hun bedre kan fokusere på hele klassen. Det giver underviseren tid og rum til at gøre sig flere sproglige og sociale observationer, som kan bruges i planlægningen af undervisningen.
- Frivillige kan supplere den formelle undervisning. Uden for klasselokalet kan de frivillige stå for samtalecaféer og alle slags fritidsaktiviteter eller fungere som sprogmentorer. Sådanne aktiviteter giver kursisterne mulighed for at øve deres tale-, lytte-, læse- og skrivefærdigheder i en autentisk hverdagssammenhæng (se mere nedenfor).
- I nogle tilfælde har flygtninge overhovedet ikke adgang til professionel sprogundervisning. Frivillig sprogundervisning eller -træning er derfor deres eneste støtte. Selvom en frivillig indsats ikke kan erstatte et sprogkursus, kan den hjælpe med de første skridt på det nye sprog og danne bro til den formelle undervisning.
- De frivilliges varme og engagement skal ikke undervurderes. Sprogundervisning handler om at lære sprog, men det giver også flygtninge mulighed for at opbygge relationer, blive hørt og føle sig støttet. Det kan være en vej til at finde frem til andre muligheder, tilbud og støtte. Frivillige er måske de første medlemmer af det nye samfund, som flygtninge lærer at kende. Den frivillige indsats kan således også være en måde, hvorpå man byder velkommen til dem, der lige er kommet til landet. Den mellemkommenskellige side af de frivilliges arbejde kan virkelig gøre en forskel.

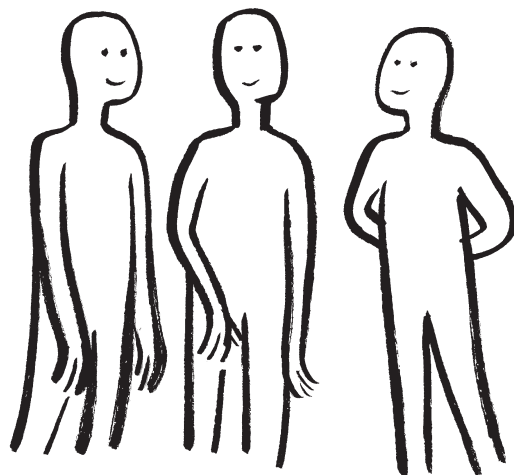
Udflugter og ture

30

37

Sprogmentor

VELKOMMEN

Din støtte gør en forskel

Velkommen til de frivilliges værktøjskasse. Hvis du gerne vil lave frivilligt arbejde for flygtninge i det område, hvor du bor, så kan du finde inspiration, gode råd og hjælp i denne værktøjskasse. Værktøjskassen fokuserer på sprogtilegnelse, fordi det er et centralt område, hvor praktisk støtte kan gøre en forskel.

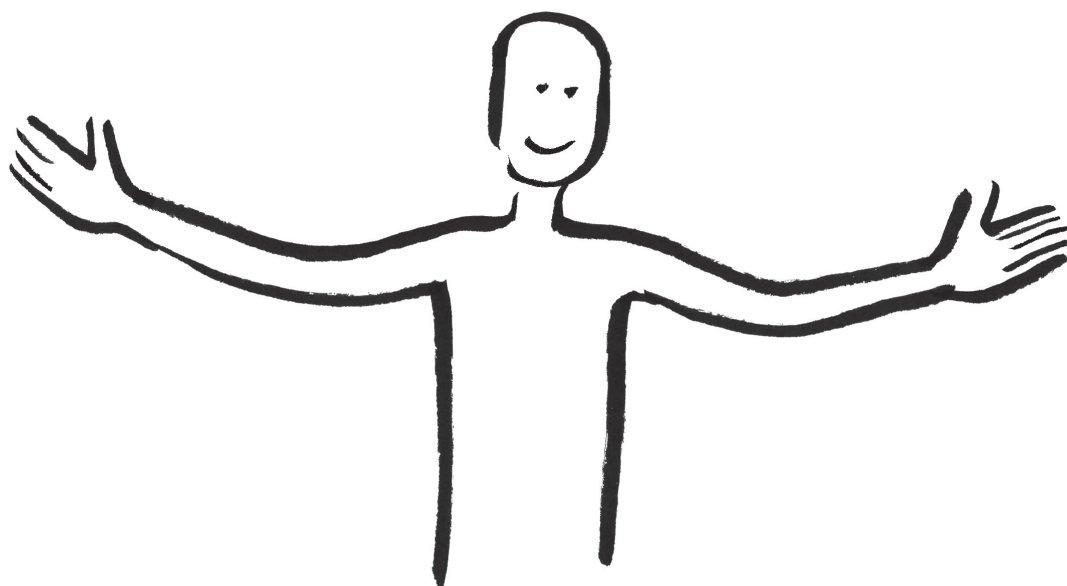
Flygtninge møder mange udfordringer, når de kommer til et nyt land, og noget af det vigtigste for dem er normalt at lære sproget. Det er nøglen til at finde sig til rette, opbygge nye netværk og udtrykke sig. Professionelle sprogundervisere er absolut nødvendige, men man lærer ikke kun sprog i klasselokalet. Jo flere muligheder der er for at øve sig på det nye sprog, jo bedre. Det betyder, at samtalepartnere er en værdifuld ressource i sprogtilignelsen. Det er et af mange områder, hvor frivillige kan være til uvurderlig hjælp.

Værktøjskassen henvender sig både til dem, der allerede er frivillige, og til dem, der gerne vil være frivillige, men ikke ved, hvor de skal begynde. Værktøjskassen handler om frivilligt arbejde inden for forskellige sammenhænge i sprogtilignelsen – som støtte for en underviser i klasselokalet, i forbindelse med aktiviteter uden for undervisningen og 1-til-1 støtte som sprogmentor. Den henvender sig til frivillige, der arbejder med en organisation, og til frivillige, der ønsker at organisere aktiviteter, der ledes af de frivillige selv. Den henvender sig til erfarne frivillige,

helt nye frivillige og alle derimellem. Værktøjskassen er kort sagt for alle, der – uden at få løn for det – ønsker at give noget af deres tid til at støtte flygtninges sprogtilignelse.

Værktøjskassen bygger på og er inspireret af god praksis inden for sprogundervisning og frivilligt arbejde i en række europæiske lande. Den peger på forskellige metoder, som frivillige kan bruge til at støtte flygtninges sprogtilignelse, samt hvordan de bedst kan give denne støtte.

Vi håber, at vores øvelser, værktøjer og overvejelser vil støtte dig i at få mest muligt ud af dit frivillige arbejde, så det bliver så effektivt og nyttigt som muligt. Vi diskuterer derfor på baggrund af input fra undervisere og kursister, hvilke egenskaber og kvalifikationer det kræver at blive en god frivillig. Vi giver en oversigt over nyttig viden om sprogtilignelse. Vi giver også mulighed for, at du selv kan reflektere over dine holdninger, færdigheder og tilgang. Du kan med mellemrum vende tilbage hertil, så din praksis bliver ved med at udvikle sig. Endelig indeholder værktøjskassen ideer til aktiviteter og innovativ sprogstøtte fra hele Europa.

Hvad kan du gøre .. **ROLLER OG OPGAVER**

Der er et væld af forskellige måder, hvorpå man som frivillig kan støtte sprogtiltagelsen. De kan overordnet set deles op i roller i og roller uden for den formelle undervisning i klasselokalet. Oversigten over roller skal hjælpe dig med at overveje, hvad der vil passe dig bedst.

Frivillige i klasselokalet

Frivillige støtter på en række forskellige måder lønnede sprogundervisere i klasselokalerne i hele Europa. De frivillige kan holde sig til én rolle, eller de kan skifte rolle fra én undervisningsgang til den næste:

Frivillige som sprogstøtte

Nogle undervisere bruger frivillige til at arbejde med kursisterne enkeltvis eller i små grupper, mens underviseren koncentrerer sig om resten af klassen. Det kan være en god ide, hvis en eller to kursister har særlige behov, der adskiller sig fra resten af gruppens behov. Alternativt kan den frivillige give tidsbegrænset intensiv sprogstøtte til alle kursister på skift. Det kan være med fokus på læsning, samtale eller bestemte aktiviteter. Det er selvsagt ikke alle frivillige, der har de fornødne kvalifikationer til at gøre det, og det bør altid være i samråd med underviseren.

Frivillige som deltagere i undervisningen (med gode sprogkundskaber)

Her deltager de frivillige i klassens aktiviteter uden at kende til undervisningsplanen eller aktiviteterne på forhånd. Det kan være med til at skabe en følelse af lighed og kammeratskab mellem de frivillige og kursisterne og således være med til at opbygge et godt forhold mellem dem. Fordi de frivillige kender målsproget, forstår de instruktionerne godt og kan så støtte kursisterne i at deltage i aktiviteterne.

Frivillige som hjælpelærere

I mange europæiske lande bruger man frivillige som hjælpelærere. Det kan være praktikanter eller pensionerede lærere. Denne praksis har vi ikke i Danmark.

Frivillige som ekstra støtte på særlige områder (ikke i direkte forbindelse med sprogtiltagelsen)

Mange frivillige muliggør sprogtiltagelse med deres støtte på specifikke områder som for eksempel børnepasning eller administration. Disse frivillige er ikke nødvendigvis involveret

direkte i sprogtiltagelsen, men uden deres engagement ville visse grupper ikke have adgang til sprogundervisning.

Frivillige uden for klasselokalet

Frivillige kan også stå for aktiviteter ved siden af den formelle undervisning. Samarbejde mellem undervisere og frivillige er i så fald til gavn for kursisterne.

For eksempel kan undervisere henvise kursister til aktiviteter i frivillig-regi uden for timerne. God kommunikation giver de frivillige mulighed for at planlægge oplevelser eller aktiviteter, der kan supplere det, kursisterne lærer i klassen. Det kan for eksempel være:

Frivillige som støtter eller planlægger ture for kursisterne

Sprogtilegnelse finder ikke kun sted i klasselokalet, og derfor kan det være nyttigt for kursisterne at tage på ture. Det er én ting at lære navnene på forskellige madvarer i en bog – det er noget andet at gå i supermarkedet eller på torvet og finde dem. Det er fint at lære om at vise vej i klasselokalet, men ville det ikke være godt at afprøve sproget på gaden eller i bussen? Frivillige kan hjælpe med sådanne udflugter eller endda selv arrangere dem.

Frivillige som sprogmentorer

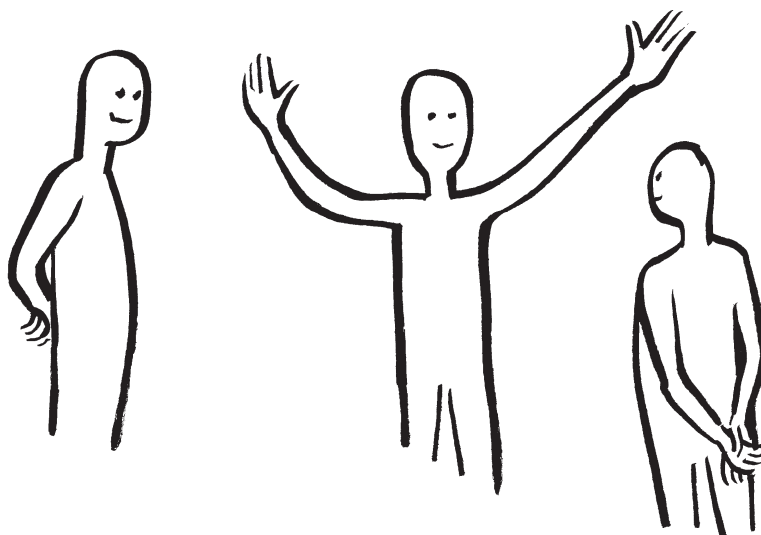
Sprogmentorordninger er populære i mange projekter. Frivillige og flygtninge mødes ved et indledende møde og mødes derefter selv. Nogle projekter tilbyder supervision eller fællesaktiviteter for alle deltagere i programmet sideløbende med de individuelle møder og mentoropgaver. Sprogtilegnelse er ikke altid hovedformålet med disse projekter, men mentoren er stadig en meget vigtig samtalepartner for flygtningen. Tålmodige lyttere er en gave for alle, der skal lære et sprog.

Frivillige som kontaktpersoner til fritidsaktiviteter/ idrætsforeninger

Frivillige, der er medlem af idrætsklubber eller andre foreninger kan støtte flygtninge ved at fungere som kontaktpersoner, der byder dem velkommen i klubben. Det er godt for ens velbefindende at deltage i aktiviteter i en idrætsklub eller et haveprojekt. Det er med til at skabe nye relationer og giver mulighed for at bruge det nye sprog i "det virkelige liv". Fælles interesser er et fantastisk udgangspunkt for samtale og relationer – uanset de sproglige barrierer. Kontakt sprogundervisere for at se, om de kan henvise deres kursister til foreningen eller aktiviteterne. Eller endnu bedre – se om underviseren vil invitere den frivillige kontaktperson på besøg i klassen for at fortælle om foreningen eller aktiviteten.

"Jeg har virkelig nydt at være frivillig. Jeg opdagede en måde at være og lære sammen på, som var meget speciel og storsindet. Det har været mere udbytterigt, end jeg turde drømme om."

Frivillig, Storbritannien

Hvor kan du være frivillig SAMARBEJD MED ANDRE

Lad være med at kæmpe alene eller bruge tid på at genopfinde den dybe tallerken. Gå sammen med andre, så I kan gøre mere og støtte hinanden i de udfordringer, der kommer. Der er mange fordele ved at organisere sig eller blive del af en organisation.

Arbejdet med flygtninge er nogle gange vanskeligt, og der er en risiko for, at man som frivillig bliver overvældet af opgaven. Flygtninge er omgivet af fagprofessionelle: sagsbehandlere, administrativt personale, sundhedspersonale ... Som frivillig kan man tilbyde noget andet, fordi man ikke optræder i rollen som professionel. Derfor kan det ske, at flygtninge beder om støtte og hjælp på mange andre områder. Det kan være en udfordring at støtte folk med problemer, især hvis man føler, man er den eneste, der kan hjælpe dem. Det kan være givende, men det kan også føre til udbrændthed, hvor man føler sig så overvældet, at man helt holder op med at lave frivilligt arbejde. Det er en frustrerende og skuffende situation for alle parter. Og det stik modsatte af, hvad man havde i tankerne, da man startede som frivillig.

Hvis man er del af en gruppe eller organisation, kan man finde støtte til sin frivillige indsats og mindske risikoen for udbrændthed. Mange organisationer har politikker og retningslinjer eller veldefinerede opgaver for de frivillige. Nogle større organisationer har frivilligkoordinatorer, der kan rådgive og støtte de frivillige. Støtte fra en organisation er ikke kun til gavn for den frivillige, men også for dem man ønsker at støtte. I en organisation med en fast gruppe af frivillige, kan man også forlade sit frivilligjob i sikker forvisning om, at der er en anden frivillig, der overtager opgaven med at støtte kursisterne.

Find en organisation, som du synes lyder spændende og hvis værdier, du deler. I de fleste europæiske lande er der mange forskellige velgørende, statslige eller ikke-statslige organisationer at vælge imellem.

Selvom man ikke bryder sig om at arbejde i en etableret organisation, behøver man ikke være alene. Gå sammen med naboer, kolleger eller venner og lav små grupper af frivillige, der kan støtte flygtninge i at lære sproget. Hvis én i gruppen stopper, kan de andre tage over – og forhåbentlig kan man støtte hinanden i eventuelle vanskelige situationer.

Nogle gange kan man også samarbejde med en organisation, så man bevarer sin uafhængighed, men nyder godt af deres

ressourcer eller erfaring. Det kan give adgang til for eksempel lokaler, en printer eller endda kontakter. Så hvis du gerne vil forfølge dine egne ideer, men ikke har ressourcerne, så tag imod det, som organisationerne kan tilbyde. Nogle kommuner tilbyder også støtte til frivillige.

"Jeg har brug for at lære det her sprog, så jeg kan opbygge mig et nyt liv, nu hvor mit gamle liv er væk."

Kursist, Tyskland

KVALIFIKATIONER OG EGENSKABER

i arbejdet med flygtningers sprogtilegnelse

Før vi ser nærmere på, hvordan man i praksis støtter sprogtilegnelse, kommer her et overblik over nogle af de generelle egenskaber hos en god frivillig. Alle kan være frivillige, når blot de er pålidelige, empatiske, venlige og respektfulde. Vi har talt med lærere, kursister og frivillige om "god praksis" – hvilken indstilling og opførsel, der gør frivillige virkelig støttende. Du kan arbejde på at udvikle den rette indstilling, inden du begynder at arbejde med sprogtilegnelse. Du kan også vende tilbage til dette afsnit i løbet af dit arbejde som frivillig.

At arbejde frivilligt bygger ofte på personlige egenskaber, du måske allerede har, men det er helt sikkert egenskaber, der vil blive udbygget og styrket gennem arbejdet som frivillig. På side 12 - 18 beskrives det mere indgående, hvordan man bedst støtter sprogtilegnelsen. Indstillingen til flygtninge, sprogkursister og indlæringsprocessen har imidlertid en direkte indvirkning på, hvor meget reel støtte du kan give, så det er et godt sted at starte.

Europarådets Værktøjskasse indeholder nogle interessante punkter til overvejelse, som supplerer denne værktøjskasse:

<https://www.coe.int/en/web/language-support-for-adult-refu-gees>

Varme og empati

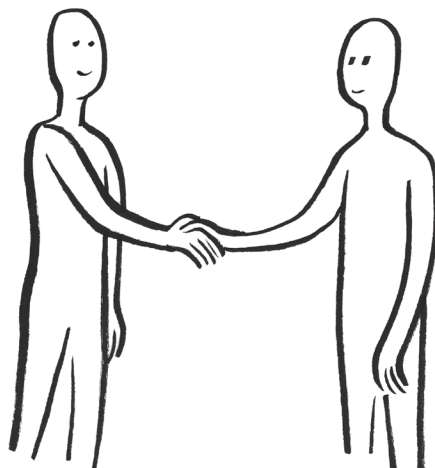
Det kan være stressende at lære et nyt sprog. Den, der skal lære sproget, kan føle sig udsat, især hvis andre ikke taler deres sprog, og der derfor ikke er noget sikkerhedsnet. Det er også stressende at flytte til et nyt sted, uanset omstændighederne. Det er anerkendt risikofaktor for mentale sundhedsproblemer. Et enkelt svar på dette er at være så venlig og empatisk som muligt, hvis kursisterne har det svært.

Stress kan hindre indlæring, fordi kursisten bliver mindre tilbøjelig til at bevæge sig uden for sin komfortzone og prøve sproget af. En måde at mindske kursisternes stress på er at være så venlig som muligt. Det skal være naturligt – ikke alle kan smile hele tiden – men det hjælper virkelig, hvis man er varm, åben og imødekommende. Pauser og sammenbrud i kommunikationen betyder ikke så meget, hvis kursisten føler sig tryk.

Stabilitet

Stabilitet og kontinuitet er altafgørende i frivilligt arbejde med sprogtilegnelse. En stabil frivillig viser kursister og andre, at man tager dem og deres indlæring alvorligt. Det er fint, hvis man kan være frivillig i en lang periode (flere måneder eller som minimum den periode, der er blevet aftalt på forhånd). Det kan tage tid at få opbygget et godt forhold i forbindelse med sprogtilegnelse, og udbyttet vokser med tiden.

For nyankomne flygtninge kan det være meget vigtigt at mødes regelmæssigt, fordi det kan være med til at give dem en fast struktur i deres hverdag. Hvis du er nødt til at aflyse en aftale, så giv dine kolleger og/eller kursister besked i god tid, så de kan tage højde for dit fravær i deres planlægning. Det er vigtigt med en god kommunikation med de øvrige involverede.

Respekt

Folk, der søger asyl eller har fået flygtningestatus, har ofte været igennem tunge og traumatiske oplevelser. Det er vigtigt for dem at have sikre steder, hvor de kan føle sig trygge og respekterede. Uanset hvilken slags frivilligt arbejde, det drejer sig om, er det vigtigt at huske, at de mennesker, du arbejder med, er voksne, der kommer med deres egen livserfaring, visdom, viden og færdigheder. Det kan være en god ide at tænke på mødet som en gensidig læreproces. Du har sandsynligvis sprogfærdigheder (såvel som andre færdigheder) at tilbyde – og kursisterne vil kunne lære dig noget. Hvis du giver udtryk for en sådan indstilling, er det med til at skabe et varmt og inkluderende læringsmiljø, hvor alle føler sig værdsat.

Især når man arbejder med sprogtilegnelse, er det vigtigt at huske, at "en sproglig begynder er ikke en intellektuel begynder". Det er vigtigt ikke at behandle folk som børn på grund af deres sprog. Undervisningsmaterialer skal ligeledes være alderssvarende. Sproget skal måske forenkles, men ideer og samtaleemner kan være komplekse. Det er fint at anerkende kursistens evner og styrker, så vedkommende kan se, at man værdsætter hele personen og ser ud over den sproglige begynder. Det er meget mere motiverende for kursisten at diskutere emner, vedkommende er interesseret i, så vis interesse for deres interesser og hobbyer. En samtale føles mere naturlig, hvis man har et interessant emne.

Respekt handler også om at inddrage kursisten i diskussioner om vedkommendes indlæring og valg i forbindelse hermed. Sprogkursister føler sig respekteret, når de er med til at bestemme, hvad de skal lære og hvordan.

Det er også altafgørende at respektere folks værdier og kultur. Man skal ikke gå ud fra, at man kender disse, ud fra hvad man tror man kender til folks baggrund. Flygtninge er ikke en ensartet gruppe – der er forskelle i oprindelsessted, socio-økonomisk baggrund, køn, retslig status og formel såvel som uformel skolebaggrund. Det er en god ide at spørge til folks kultur og opmuntre dem til at spørge til din.

Selverkendelse og selvindsigt

Selvindsigt gør det nemmere at opbygge et positivt forhold til flygtningekursister.

I den forbindelse hjælper det at erkende, hvilke fordomme og privilegier man har med i mødet med kursisterne. Måske har man aldrig før mødt en flygtning og har nogle forudfattede meninger om, hvordan de er. Hvis man erkender sine blinde vinkler, er man mere opmærksom på ikke at lade dem komme til udtryk i rollen som frivillig.

Kritisk refleksion og mere viden om de socio-økonomiske aspekter af migration og racisme vil forbedre dit forhold til de flygtninge, du arbejder med.

Sidst i værktøjskassen, er der baggrundslæsning, der kan hjælpe dig i denne proces. For mere information om magt og privilegier, se (på engelsk)

<http://neweconomyorganisers.org/wp-content/uploads/2016/02/NEON-Power-and-Privilege-Guide.pdf>

Se også side 17 for mere information om, hvordan du skaber tryghed for både kursister og dig selv.

"Hvis du er kommet for at hjælpe mig, spilder du din tid, men hvis din frigørelse afhænger af min, så lad os samarbejde".

**Lilla Watson,
Aboriginal aktivist**

OVERVEJELSER

inden du begynder som frivillig

Hvis du overvejer at blive frivillig inden for sprogtilegnelse, er der nogle punkter, du skal overveje, før du begynder. Bliv klar over, hvad der motiverer dig – så er der større sandsynlighed for at finde et frivilligjob, der passer til dig, så du ikke bliver skuffet. Når man skal yde støtte på basis af solidaritet og respekt, er det en god ide at overveje følgende:

“Jeg er frivillig, fordi jeg gerne vil støtte flygtninge...”

Fokuser først og fremmest på solidaritet og ikke på hjælp. Solidaritet er ensbetydende med respekt for flygtningenes evner, selvstændighed og værdighed, samtidig med at du anerkender de mange former for undertrykkelse og vanskeligheder de oplever. Solidaritet betyder, at man handler sammen med dem, efter deres ønske.

Som frivillig i sprogtilegnelsen kan man tilbyde noget virkelig værdifuldt – man hjælper folk med at tilegne sig et nyt sprog. Det kan gøre en reel forskel i flygtningenes liv, men flygtningene oplever måske også vanskeligheder på andre områder. Det er forståeligt, at du gerne vil hjælpe – det er derfor, du er frivillig – og det er vigtigt at kende sine personlige grænser.

Det gælder især, hvis man arbejder uden for en organisation og dermed har mindre faste rammer og støtte. (Se afsnittet Samarbejd med andre på side 7). Du kan ikke løse alle de problemer, som kursisterne har. Læs mere om tryk støtte til kursisterne i afsnittet Et trygt miljø på side 17.

“At tale et sprog flydende betyder også, at du er i stand til at advokere for dine rettigheder og udtrykke dine ønsker. Det er først, når du er i stand til at stå op for dig selv, at du er i stand til at italesætte dine holdninger.”

Kursist, Østrig

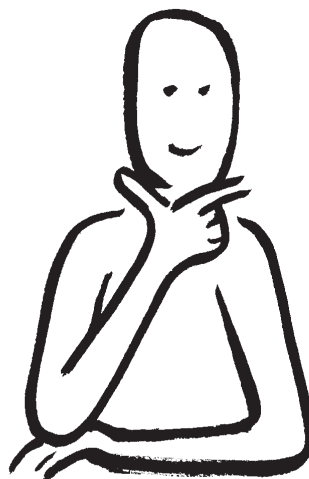
“Jeg har tid til overs...”

Hvis du gerne vil være frivillig, er den første forudsætning, at du har tid til det. Hvis du ikke er sikker på, at du kan deltage stabilt som frivillig i sprogtilegnelsen, så kig efter andre frivilligjob, hvor man kan forpligte sig for kortere tid.

Inden for sprogtilegnelse er det som regel nødvendigt at opbygge en tillidsfuld relation, så der skabes et godt læringsmiljø. Hvis du ikke er stabil og er nødt til at aflyse aftaler med kort varsel, kan du blive en byrde og ikke en hjælp.

“Jeg vil gerne blive bedre til at undervise...”

Hvis du er under uddannelse til lærer, kan frivilligt arbejde være en mulighed for at hjælpe en sprogunderviser i et klasserumsmiljø og få erfaring. Underviserne vil måske endda give dig en anbefaling, som kan hjælpe dig med at finde arbejde eller bestå din eksamen. Sprogundervisning kræver imidlertid betydelig viden og stor faglighed. I lande, hvor der er offentligt betalt undervisning, kan det underminere området, hvis frivillige står for formel undervisning. Nogle gange har flygtninge dog ikke adgang til sprogundervisning, og her kan undervisning gennemført af frivillige gøre en forskel.

"Jeg ønsker at støtte integrationen..."

Støtte til at lære sproget i et nyt land er en fantastisk måde at hjælpe folk til at få flere muligheder – de vil nemmere kunne lære folk at kende, få mere meningsfulde job og deltage på lige fod i samfundslivet. Integration er ikke en envejs proces, og som frivillig har du også mulighed for at lære flygtningene at kende og høre om deres liv. Samtaler om vaner, værdier og traditioner kan skabe fælles forståelse. Husk at vise respekt for forskellige måder at leve på og forskellige værdisystemer. Din opgave er at sætte folk i stand til at leve det liv, de vælger – ikke at gøre dig til dommer over, hvordan de lever deres liv.

Spørgsmål, du skal stille dig selv, før du bliver frivillig:

- Hvorfor vil jeg være frivillig?
- Er der noget specielt, jeg ønsker at få ud af at være frivillig?
- Hvilke erfaringer, kvalifikationer og kundskaber kan jeg bidrage med?
- Hvilke kvalifikationer og kundskaber skal jeg udvikle?
- Hvilken sammenhæng vil jeg gerne være frivillig i?
- Hvilken rolle ønsker jeg?
- Hvor længe kan jeg være frivillig?
- Hvor meget tid kan jeg bruge om ugen?
- Hvornår står jeg til rådighed?
- Har jeg andre ressourcer, jeg kan bidrage med i forbindelse med sprogtilegnelse?

"Jeg taler flere sprog, og vil gerne dele min viden om sprogtilegnelse..."

Folk, der selv har lært sprog, kan blive strålende frivillige! Du har måske viden om indlæringsprocessen og kan inspirere andre. Det er dog værd at huske, at der er mange forskellige måder at lære sprog på, afhængigt af folks uddannelsesbaggrund, motivation og behov. Du er måske specielt god til at lære sprog. Hvad der har virket for dig, virker ikke nødvendigvis for andre.

"Jeg vil gerne bruge min tid på noget meningsfuldt..."

Det kommer du til.

"Jeg er interesseret i folk fra andre kulturer..."

At vise interesse for dem, du arbejder med, er et glimrende udgangspunkt for at støtte sprogtilegnelse. Dine lyttefærdigheder og spørgsmål vil hjælpe kursisterne med at forbedre deres talesprog. Det er også en balance

– respekter kursisternes privatliv og læg mærke til, om dine spørgsmål er velkomne. Hvis der er bestemte ting, kursisterne ikke bryder sig om at tale om, så vælg andre og mindre personlige samtaleemner.

DET FØRSTE MØDE

med en frivilligkoordinator eller underviser

Hvis du skal støtte en lærer i klassen eller i en større organisation, er der sandsynligvis et indledende møde med underviseren og/eller frivilligkoordinatoren. Der er nogle ting, det er nyttigt at finde ud af, før du starter. Følgende liste med spørgsmål er ret lang, og du har måske ikke brug for at stille dem alle sammen, men vi har taget dem med som inspiration:

Spørgsmål til andre:

- Hvor meget tid skal jeg bruge som frivillig?
- Hvor længe skal jeg binde mig til denne aktivitet som frivillig?
- Er der nogen form for oplæring eller indslusning?
- Er der nogen form for erfaringsudveksling, oplæring, supervision eller refleksion for frivillige i organisationen eller andre steder?
- Tilbyder I oplæring, supervision eller refleksion med underviseren?
- Er der nogen særlig forberedelse før hver undervisnings- eller mødegang?
- Hvad forventer I af mig?
- Hvordan bliver jeg præsenteret for klassen?
- Skal jeg arbejde med den samme gruppe kursister?
- Får jeg et bevis for, at jeg har været frivillig?

Støtte til sprogtilegnelse

Generelle principper

I dette afsnit giver vi gode råd og ser på, hvilke kvalifikationer der hjælper dig med at støtte sprogtilegnelsen både i og uden for klasselokalet.

JEG ER IKKE UNDERVISER

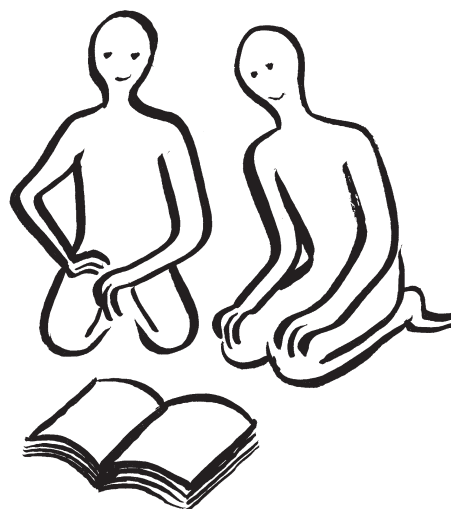
Hvordan kan jeg egentlig hjælpe?

Ingen forventer, at en frivillig opfører sig som en underviser og forklarer grammatiske regler osv. Selv uden større kendskab til sprogtilegnelse kan du helt sikkert støtte flygtninges sprogtilegnelse.

- Her er nogle af de mange måder, hvorpå frivillige kan understøtte sprogtilegnelsen:
- *Frivillige giver mulighed for autentisk kommunikation*
Frivillige kan tilbyde meget blot ved at dele deres egne erfaringer og interesser med kursisterne. Hvis de frivillige og kursisterne har fælles erfaringer og interesser, bliver det meget mere interessant at kommunikere på målsproget. Kursisterne glemmer måske deres generthed, fordi de virkelig ønsker at kommunikere. Det fremmer indlæringen. Emner som arbejde, hobbyer, skole og familie kan ofte danne grobund for fælles interesser og kommunikation.
- *Frivillige giver større mulighed for at tale*
Jo mere kursisterne kan øve deres mundtlige sprog, jo mere trygge vil de føle sig på det sprog, de lærer. Frivillige i klasselokalet eller udenfor giver kursisterne flere muligheder for at "producere" sprog (tale eller skrive). Frivillige opmuntrer kursisterne til at tale, lytter til dem og giver dem feedback.
- *Frivillige kan give feedback og rette*
Frivillige kan give feedback ved ærligt at sige, hvornår de forstår kursisterne, og hvornår de ikke forstår dem. De kan også hjælpe kursisterne med at stavetale eller med andre rettelser (se afsnit Fejl og feedback på side 15).
- *Frivillige er med til at skabe et trygt miljø*
Folk lærer generelt bedst, når de føler sig trygge, godt tilpas og støttet af folk omkring sig. Frivillige kan være med til at skabe en positiv og støttende atmosfære med varme, opmuntring, venlighed og positiv feedback til kursisterne.
- *Frivillige kan hjælpe med repetition*
Hvis du er frivillig i en klasse, eller den person, du støtter, går til sprogundervisning, kan det være en god ide at repetere indholdet af undervisningen. Repetition og øvelse er altafgørende. Du behøver ikke at forklare f.eks. grammatik, du kan bare bede kursisten om at fortælle, hvad vedkommende har lært.
- *Frivillige kan hjælpe med udtale*
Du kan støtte kursisterne i at udtale rigtigt ved at være et godt eksempel og give feedback.

"Hver frivillig bringer en ny dialekt med sig ind i klasselokalet. Det kan være svært at forstå dem, men i sidste ende er det jo netop det, vi skal lære. Forskellen fra samtaler i "den virkelige verden" er bare, at den frivillige her har meget mere tålmodighed med mig."

Kursist, Danmark

NYTTIGE FÆRDIGHEDER FOR FRIVILLIGE

som arbejder med sprogstøtte

Nogle af disse færdigheder kommer helt naturligt, og nogle tager det måske noget tid at udvikle – i begyndelsen kan det føles vanskeligt og akavet at tie stille og give plads til, at kursisterne taler. Det kan være en god ide at vende tilbage til disse punkter og reflektere over dem senere i dit frivillige arbejde med sprogtilegnelse.

Lyt

Ved at lytte opmærksomt til kursisterne – i klasselokalet eller andre steder – opmuntrer man dem til at tale. Det vil sige, at man skal give kursisten tid til at formulere sine tanker og ord. Det kan tage lang tid at formulere en sætning på et fremmed sprog. Der kan derfor være længere perioder med tavshed end i en samtale mellem to personer, der taler et sprog flydende. Selvom tavshed kan føles akavet, er det en god ide at lade være med at udfylde tavsheden. Fortsæt med at lytte og giv kursisten tid til at sige, hvad de ønsker at sige.

Lyt aktivt, idet du med dit kropssprog opmuntrer kursisten til at sige så meget som muligt. Kursisternes selvtillid vokser, når de føler sig forstået af en "sprogekspert" som dig. De vil sandsynligvis lære meget mere af selv at tale end af at lytte til dig.

Spørg

Når du stiller spørgsmål, viser du, at du er interesseret og har lyttet opmærksomt. Det virker motiverende og vil opmuntre kursisten til at tale mere. Det er også en god ide at skabe en vis struktur i samtalen. For nogle er det nok, at man siger "Fortæl mig om..."; så fortæller de mere. For andre er det nødvendigt med mere præcise spørgsmål, som for eksempel "Hvad var det bedste ved...?", hvis de skal tale i lidt længere passager.

Lær (og vis) hvordan man kan analysere sprog

Som frivillig skal du ikke være ekspert i grammatik eller fonetik, men det er godt at kunne analysere sproget. Det kan faktisk virke motiverende, at man viser, at selv en, der taler et sprog flydende, ikke kender alle stavemåder eller regler. Det er også meget bedre, at man sammen med kursisterne slår ting op, gætter og prøver ting af, end at

man giver dem "korrekte" svar hele tiden. Man behøver ikke kende den sproglige terminologi, men man skal kunne tænke over, hvilke ord der passer sammen, når man bruger bestemte vendinger eller strukturer, og hvilke forskelle der er mellem forskellige sproglige udtryk. Det kan man gøre i samarbejde med kursisten. En kursist kan f.eks. spørge, hvornår man siger "har spist", og hvornår siger man "spiste". En underviser ville vide, at det handler om forskellen mellem før nutid og datid, og måske ved den frivillige det også. Men det er ikke et krav! Hvis man ikke lige har den slags viden, kan man komme med eksempler på begge former og tænke over, i hvilke sammenhænge man ville bruge dem. Og derfra kan man komme frem til nogle retningslinjer.

Tal omhyggeligt

Det du siger, er vigtigt input for kursisten. Derfor skal du overveje, hvordan du taler. For det første skal du tilpasse dit sprog. Det betyder, at du skal tale med en kompleksitet, der passer til din samtalepartner. De fleste gør det helt af sig selv.

Hvis du taler til en kursist på et af de lavere niveauer, så tal en smule langsommere uden at det er for unaturligt. Prøv at undgå meget lange sætninger og komplekse strukturer (på de lave niveauer). Undgå usædvanlige ord, slang og dialekt. Hold pauser, så kursisten får tid til at bearbejde det, de har hørt, og eventuelt stille opklarende spørgsmål. Vær ikke bange for at gentage dine sætninger mange gange – det hjælper kursisten med at forstå. Hvis en kursist har svært ved at forstå et bestemt ord, er det en god ide at give eksempler. Man kan også tegne eller give en simpel forklaring, f.eks. "En skov er et sted med mange træer". Det er også fint at bruge en ordbog, at få en anden kursist til at oversætte eller at sige ordet på et sprog, som både du og kursisten kender.

FEJL OG FEEDBACK

Man lærer sprog ved at bruge det og øve sig. Det er en uundgåelig og naturlig del af læringen at lave fejl. Hvordan skal frivillige rette fejl, så de understøtter læringen?

Når man lærer et sprog, vil man gerne rettes, når man taler eller skriver. Der er imidlertid megen diskussion blandt sprogfolk om, hvorvidt det overhovedet virker at rette fejl. Det er helt sikkert ikke en god ide at rette hver enkelt "fejl". Det kan underminere folks selvtilid, det gør det svært at tale flydende, og ingen kan huske alle rettelser. Alt for nidkære rettelser bygger måske på den fejlagtige opfattelse, at hvis man ikke retter fejl, vil kursisten indlære "forkert" sprog og fejlene vil sidde fast. Det vigtigste er at skabe en atmosfære, hvor kursisterne bliver opmuntret til at tale, og det kan modarbejde en sådan "anerkendende pædagogik", hvis man hele tiden retter fejl.

Det er vigtigt at skelne mellem fri tale og kontrollerede øvelser. I fri tale kan det virke unødvendigt forstyrrende, hvis man griber ind med for mange rettelser, hvorimod der i kontrollerede aktiviteter, som når kursisterne skal træne bestemte strukturer (f.eks. "lav sætninger med "hvis"), kan være behov for rettelser for at sikre, at kursisten faktisk øver bestemte færdigheder. Mange kursister vil dog gerne

"At være frivillig kræver tålmodighed, empati og evnen til at behandle kursisten som en jævnbyrdig."

Frivillig, Danmark

rettes i fejl, de laver gentagne gange, og mange vil især gerne rettes i deres udtale. Mange kursister oplever netop udtalen som det sværeste ved at lære et nyt sprog.

I forbindelse med skriftlige opgaver er det en god ide kun at påpege en eller to slags fejl i stedet for at understrege hver eneste stavfejl med rødt. Der er faktisk mange, der mener, at underviserens (eller den frivilliges) kuglepen overhovedet ikke har noget at gøre i kursisters tekst. I stedet kan man skrive på post-its, og så kan kursisterne selv rette og redigere deres tekster. Gør eventuelt opmærksom på

gennemgående fejl, fejl i forbindelse med noget, der er gennemgået for nylig, eller fejl, der virkelig er hæmmende for forståelsen.

I forbindelse med det mundtlige sprog, så lad være med at afbryde kursisten, men noter eventuelt fejl ned og udvælg to eller tre, som I snakker om bagefter. Husk at det er godt at lave fejl, da det som regel betyder, at kursisten prøver sproget af og kommer uden for sin komfortzone. Man skal heller ikke nødvendigvis rette fejl i en grammatisk struktur, som kursisten endnu ikke har lært eller er stødt på.

Fejlretning afhænger også af, hvilken kursisttype det drejer sig om, hvilke sammenhænge kursisten bruger (eller skal bruge) sproget i, og deres niveau. For eksempel kan kursister, der skal arbejde i offentlige eller akademiske sammenhænge, have brug for at kunne skrive præcise tekster til en målgruppe, der er mindre tolerant over for "fejl".

Forskellige former for feedback:

- **mimik:** man kan prøve at bruge forskellige tegn, især ved gentagne fejl, f.eks. løfte øjenbrynene, se spørgende ud eller lægge hovedet på skrå. Kursisten vil efterhånden lære tegnene at kende, og det er mindre indgribende, end hvis man siger noget. Kursisten vil kunne rette sig selv uden at føle sig rettet.
- **omformulering:** omformuler indholdet af kursistens ytring, så det bliver en korrekt sætning. Nogle gange gentager kursisten dog fejlen, fordi de ikke er klar over, at de sagde noget ukorrekt.
- **stikord:** gentag sætningen og fremhæv fejlen. Ved at gøre opmærksom på fejlen opfordrer man kursisten til at rette sig selv. Det er meget vigtigt at være klar over, om kursisterne er i stand til at rette sig selv. De har måske ikke lært det nødvendige ordforråd eller grammatik.
- **direkte feedback:** ret fejlen og spørg kursisten hvorfor. Her henviser man til en regel, kursisterne har lært. Hvis de ikke kan huske reglen, kan man bede andre kursister om at hjælpe, i stedet for selv at give en forklaring.

NB: Hvis du er med en underviser i klassen, så prøv at følge deres måde at rette fejl på. Man skal aldrig rette flere fejl end underviseren gør!

Forskellige behov **FORSKELLIGE TILGANGE**

Ikke alle lærer sprog på samme måde. Det er godt at vide, at folk reagerer forskelligt på undervisningsmetoder, så man kan tage hensyn til det, når man støtter kursistens sprogtilegnelse.

Uanset om du er i et klasselokale som støtteforen underviser, eller du går til en fodboldkamp med nogle, der skal lære sproget, skal du altid være opmærksom på, at de lærer sproget ved at lytte til og tale med dig. Hver enkelt person har sine egne erfaringer, som påvirker vedkommendes måde at lære på. Nogle mennesker har for eksempel ikke lært at læse og skrive særlig meget; de har måske udviklet en evne til at huske sproget mundtligt. Andre foretrækker måske at tage noter og se sproget på skrift.

Tidligere tiders metoder i sprogundervisningen, som vores lærere sikkert også brugte, fokuserede på bestemte former for viden og kunnen. I sprogundervisning og andre sprogaktiviteter er det vigtigt at anerkende hver enkelt kursists forskellige evner og erfaringer med undervisning. Undervisning og støtte er mere effektive, hvis man tager højde for disse forskelligheder.

Hvordan finder man så ud af, hvad hver enkelt kursists behov er? Selv professionelle undervisere kan synes, at det er svært. Hvis du er i tvivl, så brug forskellige metoder, vær opmærksom og husk at alle lærer forskelligt. Hvad der fungerer rigtig godt for dig, når du lærer et sprog, fungerer måske slet ikke for den person, du prøver at støtte.

ET TRYGT MILJØ

Hvad er et trygt læringsmiljø, og hvorfor er det så vigtigt? Hvordan gør du læringsmiljøet så trygt som muligt for dig selv og kursisterne?

Hvilket miljø hjælper folk til at lære? Der er ikke noget entydigt svar på det spørgsmål, og hver enkelt kursist, frivillig og underviser vil have deres egne præferencer med hensyn til indretning af klasselokale eller grupperum. Overordnet set er der dog størst sandsynlighed for, at folk lærer noget, når de føler sig respekteret og værdsat som den de er, har mulighed for at lave fejl og føler sig trygge med at bede om hjælp. Et trygt miljø handler også om, hvordan man håndterer vanskeligheder, når de opstår. Det betyder, at man skal skabe et miljø, hvor der er respekt for grænser, og hvor svære følelser mødes med medfølelse og forståelse.

Her er nogle overvejelser om, hvordan du kan bidrage til at skabe et sådant varmt og givende miljø for kursisterne – og for dig selv:

Snak med kursisterne om deres behov

Det er helt generelt vigtigt aldrig at gå ud fra, at man kender tanker, følelser eller behov hos nogen, man arbejder sammen med (kursister, undervisere eller frivillige). Spørg i stedet for. En åben snak om, hvad folk har brug for for at føle sig godt tilpas, trygge eller for at lære godt, kan godt betale sig og vil øge den gensidige tillid.

Følsomme emner

Som alle andre grupper kan kursister have traumer eller lignende, som du ikke kender til. Der er heller ikke her nogen helt "sikre samtaleemner" – selv en samtale om kæledyr eller yndlingsfarver kan fremkalde et smertefuldt minde. Hvis der opstår svære følelser, så erkend dine egne følelser og vær opmærksom på andres. At lytte indfølelse er som regel en god måde at reagere på. Men man kan også spørge kursisterne direkte, hvad de har brug for i situationen. Et direkte spørgsmål som "Det er et svært emne, vil du fortsætte med at tale om det?" kan hjælpe dig med at finde ud af, hvad de har det bedst med.

Personlige spørgsmål eller samtaler

Hvis du gerne vil indlede eller bliver inddraget i en samtale, der kan være følsom, kan du gøre samtalen mere tryk ved at understrege over for kursisterne, at de ikke behøver at tale om noget, de ikke ønsker. Du kan også forberede dig ved at undersøge, hvor kursisterne vil kunne få mere støtte i forbindelse med det emne, I skal snakke om. Hvis du er frivillig i en organisation, kan den måske om nødvendigt henvise kursisterne til yderligere støtte.

Pas på dig selv

Din evne til at yde solidaritet og støtte til andre er på lang sigt større, hvis du erkender dine egne behov. Det betyder, at du skal være opmærksom på, om du giver for meget tid og energi eller for mange penge. Det betyder også, at du (så hurtigt du kan) skal erkende, når samtaler eller personer i gruppen fremkalder vanskelige følelser hos dig selv. Når du anerkender dine egne behov, beskytter du dine egne grænser og forhindrer, at du brænder ud, fordi du gør for meget.

Det er også en god ide at reflektere over, hvad der er dit ansvar som frivillig og erkende, at der er grænser for, hvor meget du kan og bør gøre. Frivilligt arbejde er ulønnet og ofte uden nogen særlig oplæring eller støtte fra en organisation eller fra ligesindede. Alle disse faktorer sætter en grænse for, hvor megen støtte og tid, du kan give.

"Jeg kan godt lide holdet, og jeg startede for at forbedre mine sprogkompetencer. Jeg har fået gode venner. Jeg nyder at være til undervisning. Det er et skønt sted. Hver gang jeg taler, føler jeg mig lidt mere selvsikker."

Kursist, Storbritannien

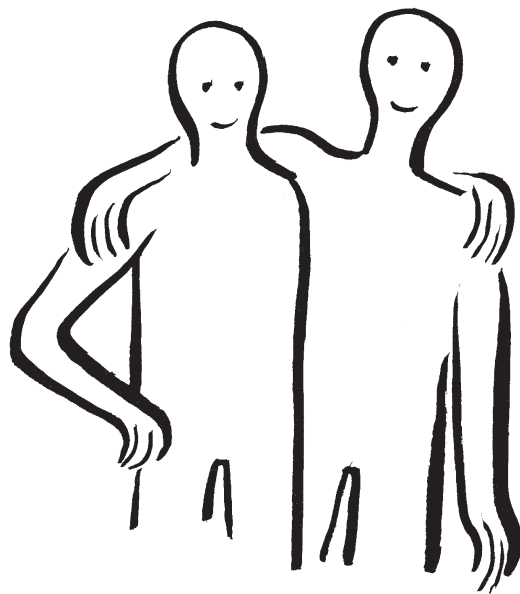
Støtte ud over rollen som frivillig

Kursisterne møder måske uretfærdighed, tunge bureaukratiske systemer, diskrimination og ulighed i deres liv og beder måske om hjælp til at klare disse udfordringer. Det er forståeligt, at man gerne vil hjælpe og gøre mere for at støtte kursisterne. Her er nogle gode råd til, hvordan man handler i solidaritet med flygtninge:

- Medmindre du er læge, advokat, behandler eller socialrådgiver, så lad være med at påtage dig deres opgaver! Støt kursisterne i at opsøge professionel hjælp og tilbyd at ledsage dem.

- Sørg for, at du ikke tager for givet, hvad kursisterne ønsker eller har behov for, og vær sikker på, at de virkelig ønsker din hjælp.
- Gør ikke for andre, hvad de selv kan gøre. Det giver folk meget mere selvstændighed, at de opfylder deres egne behov og løser deres egne problemer. Nogle gange kan en hurtig indsats være påkrævet for at hjælpe, og du kan have lyst til at bruge de kvalifikationer, den magt og de privilegier, som din race, klasse, nationalitet eller sprogfærdighed giver dig. Men i det lange løb er det normalt mere gavnligt at støtte kursisterne i selv at handle, fordi de samtidig vil lære mere og opbygge mere selvtillid.
- Mærk efter, hvad du har mulighed for at gøre med hensyn til tid, energi og økonomi, så du undgår at tilbyde støtte, hvor du ender med at føle dig overbebyrdet og drænet for energi og risikerer at blive udrændt.

“Da jeg ankom til London var jeg gravid med min første søn. Jeg skulle på hospitalet, hvor jeg havde konsultationer hos forskellige specialister. Jeg havde brug for en tolk, for jeg kunne ikke selv sproget. Tolken var en sød og rar mand, og han hjalp mig meget, men det var også lidt pinligt til tider. Da jeg skulle have min anden søn frabad jeg mig en tolk og forsøgte selv i stedet. Nogle gange var det svært, særligt på grund af ordforrådet og mødet med forskellige mennesker og deres dialekter. Jeg klarede det dog til sidst, og det gjorde mig meget stolt.”

Kursist, Storbritannien

Frivilligt arbejde i forskellige sammenhænge

Eksempler samt praktiske og pædagogiske informationer.

#1

STØTTE TIL

UNDERVISERE

i klasselokalet

KONCEPTET

Frivillige støtter undervisere ved at hjælpe dem med at styre aktiviteter i klassen, ved at arbejde med kursister enkeltvis, i små grupper eller med hele holdet. Nogle frivillige arbejder en-til-en med begyndere eller med kursister på et højt niveau.

Frivillige kan gøre en stor forskel for underviserne og kursisterne. Takket være de frivillige har underviseren mere tid til kursister, der har spørgsmål, eller som har brug for mere støtte.

I modsætning til de andre former for frivilligt arbejde, som vi fortæller om i værktøjskassen, vil du få råd og vejledning af den underviser, som du følges med i undervisningen. Nogle undervisere giver friere hænder end andre, men underviseren er i sidste ende ansvarlig for undervisningen, så gør, hvad du kan for at sikre, at I er på bølgelængde og forstår hinanden godt.

Når du er sammen med en underviser i klasselokalet, kan de f.eks. bede dig om at udføre følgende opgaver:

Ekstra øjne

Du kan f.eks. holde øje med kursisternes:

- udtale
- læseforståelse
- grammatik
- forståelse af en given aktivitet.

“At have en frivillig i klassen gør en stor forskel for underviseren, fordi man ofte underviser kursister på forskellige sproglige niveauer. Selvom kursisterne kan støtte hinanden til et vist punkt, hjælper det at kunne niveauinddele holdet.”

**Underviser,
Storbritannien**

Du kan også give ekstra muligheder for samtaletræning til generte eller stille kursister. Når underviseren præsenterer en ny aktivitet, kan den frivillige sidde sammen med kursister, der er på et lidt lavere niveau end de andre og hjælpe dem med at forstå instruktionerne.

Aktiv deltager

Du kan hjælpe underviseren med at præsentere nye aktiviteter, f.eks. ved at have en rolle i en dialog med underviseren. Du kan være samtalepartner, så en samtale lyder mere autentisk for kursisterne.

Individuel støtte

Du kan hjælpe kursister med særlige behov individuelt. Det kan hjælpe en kursist, der har dårligere læsefærdigheder end de andre på holdet. En-til-en støtte kan også være en god ide, hvis en kursist

skal forberede sig til en særligt udfordrende situation, som en køreprøve eller en jobsamtale, og det ikke er hensigtsmæssigt for hele gruppen at arbejde med det pågældende emne.

Særlig støtte til f.eks. jobsamtaler

Når kursisterne har øvet samtaler i klassen et stykke tid, kan man lave rollespil med den frivillige i rollen som arbejdsgiver. Man kan gøre situationen så virkelighedsnær som muligt ved at sidde i et andet lokale, hilse formelt på kursisten og stille forskellige spørgsmål, der er relevante for det job, kursisten er interesseret i.

FØRSTE SKRIDT TIL AT BLIVE FRIVILLIG I UNDERVISNINGEN

Hvis du beslutter dig for, at du gerne vil være frivillig i sprogundervisning, kan du kontakte sprogskoler eller andre voksenuddannelsesinstitutioner for at finde ud af, om de bruger frivillige. Hvis de mangler frivillige, vil frivilligkoordinatoren invitere dig til en samtale. Vær forberedt og tænk over, hvad du gerne vil lave som frivillig i undervisningen. Hvorfor er du interesseret i denne form for frivilligt arbejde? Kender du til skolens politik? Vil du bryde dig om at støtte underviseren i klassen?

Det første møde

Bed om muligt om at møde den underviser, du skal arbejde sammen med, så I kan snakke om dine opgaver, enkelte kursisters særlige behov og sprogskolens tilgang til sprogundervisning. Ønsker underviseren, at du arbejder med alle kursister eller kun med de svageste? Må du oversætte, eller skal du forklare ordforråd på det sprog, kursisterne lærer? Hvad ønsker underviseren med hensyn til fejlretning? Medbring en liste med specifikke spørgsmål, så du får mest muligt ud af samtalen. Mange gange er undervisere usikre over for at samarbejde med en frivillig, fordi de er bange for, at den frivillige overtager undervisningen. Gør det klart, at det ikke er tilfældet.

Grænser

Før du begynder som frivillig, så gør dig klart, hvor dine personlige grænser går. Er du villig til at snakke om dit privatliv, f.eks. om dine børn? Folk stiller måske en masse personlige spørgsmål. Du behøver ikke afsløre noget, som du ikke har lyst til at tale om.

Vær åben

Lad være med at dømme underviserens metoder, især ikke de første par gange, du er med. Underviseren er uddannet til sit job og har sandsynligvis stor erfaring. Observér, hvad der foregår i klasselokalet. Der er måske en grund til, at underviseren træffer beslutninger, der kan virke uhensigtsmæssige i begyndelsen, men som i sidste ende virker godt.

Kommunikation

Spørg underviseren, hvordan vedkommende foretrækker at kommunikere. Er det i orden at sende en e-mail eller en sms eller at ringe? Kom til tiden eller i god tid, hvis det er, hvad underviseren foretrækker – der er måske behov for at udveksle information inden undervisningen starter. Bliv eventuelt også nogle minutter efter undervisningen, hvis der er noget, der skal snakkes om. Fortæl det, hvis du har vanskeligt ved en opgave. Hvis du fortsætter med noget på en forkert måde, kan det give underviseren mere arbejde, så

det er bedre at bruge et par minutter undervejs på at stille spørgsmål.

GRUNDLÆGGENDE IDEER OG INDHOLD

Selvom underviseren planlægger indholdet af undervisningen, har du måske noget, du ønsker at bidrage med. Snak med underviseren om, hvad det kunne være. Du kan f.eks. fortælle din egen historie eller medbringe en særlig genstand, som du kan fortælle kursisterne om. Hvis du føler, dit bidrag til undervisningen kan være nyttigt, så foreslå det til underviseren. Du støtter underviseren og I samarbejder som et team.

Metoder

De fleste undervisere bruger den kommunikative tilgang til sprogtilegnelse: kursisterne tilskyndes til at tale og udforske, hvad en tekst handler om. Det er vigtigere at udtrykke sig og udveksle ideer end at tale grammatisk korrekt. Det er måske meget forskelligt fra den måde, du selv har lært sprog på. Metoden bygger på forskning og har vist sig at være mere effektiv end den grammatiske tilgang, du måske har oplevet. Skru ikke tiden tilbage – se selv, hvad kursisterne får ud af den kommunikative undervisning.

Feedback

Som frivillig ønsker du måske at rette de fejl, som kursisterne laver. Snak med underviseren om, hvordan vedkommende retter fejl og giver feedback. Det afhænger af formålet med en aktivitet, hvordan og hvor mange fejl man retter, og underviseren vil have en ide om, hvilke fejl det giver mening at fokusere på.

Lektionsplaner

Undervisere følger som regel lektionsplaner og planlægger undervisningen på forhånd. Hvis du gerne vil forberede dig, kan du bede om at se lektionsplanen på forhånd. Du kan overveje følgende i tilknytning til lektionsplanen:

- Hvad kan jeg bidrage med til emnet?
- Hvordan kan jeg støtte underviseren i de forskellige aktiviteter (rollespil, en-til-en, observation af klassen)?
- Hvordan kan jeg øve ordforrådet med kursisterne?

Snak med underviseren om, hvad du kan bidrage med. Du skal jo mindske underviserens arbejdsbyrde, ikke øge den, så sørg for selv at forberede de ideer, du bidrager med.

UDFORDRINGER

Mange opgaver

Du kommer sandsynligvis til et travlt klasselokale med begyndere, der ikke kan sige ret meget på målsproget. Hvor skal du starte? Læg mærke til, hvordan underviseren leder klasserummet og sørger for, at alle har mulighed for at tale og lære. Du vil hurtigt opdage, hvilke kursister der har vanskeligt ved det, og hvem der er hurtigere. Efter undervisningen kan du tale med underviseren om, hvordan du bedst kan støtte. I kan tale om de enkelte kursisters særlige behov, og hvordan du kan hjælpe dem. Tjek med underviseren nogle gange i begyndelsen, så du finder din rolle. Når underviseren kan regne med dig, vil det gå glat.

Find din rolle

Nogle gange kan det som frivillig godt være svært finde sin plads i skolen/organisationen. Nogle steder er der for eksempel et lærerværelse kun for de ansatte, og de frivillige holder pause for sig selv. Ikke alle steder er de frivillige tænkt ind i skolens/organisationens hverdag, men det betyder ikke, at du ikke er velkommen der. Du kan altid spørge, hvis der er noget, der er uklart.

Samarbejde

Før du kom, var underviseren måske alene i klassen. Underviseren leder klasserummet på sin måde og interagerer måske med kursisterne på en måde, der er meget forskellig fra din. Prøv at tilpasse dig og sørg for, at underviseren ved, hvad du kan tilbyde.

Har du nogen færdigheder – f.eks. synge, tegne, optræde – eller interesser, som kunne være nyttige? Når først du har lært underviseren og holdet at kende, kan du altid tilbyde at bidrage med det, du kan eller ved. På den måde kan kursisterne også lære dig bedre at kende, eller det kan ganske enkelt gøre undervisningen sjovere. Underviseren vil sikkert være glad for, at du på den måde bidrager til holdfællesskabet.

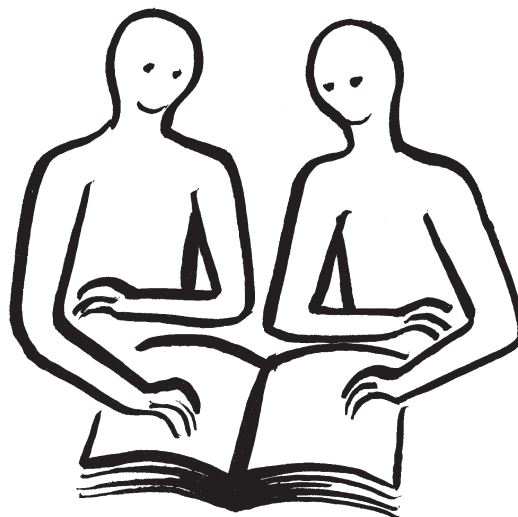
Hvis noget går galt

Nogle gange gør du dit bedste for at hjælpe som frivillig, men det virker bare ikke. Måske fungerer kommunikationen mellem dig og underviseren af en eller anden grund ikke.

Du kan prøve at tale med underviseren om kommunikationsproblemerne. Måske ønsker vedkommende at finde en løsning og nå til en bedre forståelse. Der er måske også en frivilligkoordinator, du kan tale med, og som kan sætte dig sammen med en anden underviser eller tilbyde en anden aktivitet, der passer bedre. Måske er der andre frivillige aktiviteter, som du hellere vil prøve. Der vil være andre muligheder, så du skal ikke miste modet. At arbejde frivilligt er også en læreproces.

GRUNDREGEL

Hvis du er frivillig støtte for en underviser i en klasse, så følg så vidt muligt deres regler. Det er dem, der sætter dagsordenen, beslutter hvordan der skal rettes fejl og bestemmer, hvad der er vigtigst.

GLADE MINDER

Oktober 2018, 25 kursister i et klasselokale fyldt med billeder. De fleste føler sig hjemme i klasselokalet, og det gør Patrick også. Han startede som frivillig hos CVO VOLT for nogle få uger siden. Efter en karriere som skoleinspektør ønskede han at gøre noget for samfundet og besluttede at vie noget af sin tid til andre. Derfor begyndte han at se sig om efter muligheder for at lave frivilligt arbejde. Da han så CVO VOLTs annonce i en avis, sendte han straks en mail til koordinatoren, og en uge senere var han tilbage i klasselokalet, ikke som inspektør, men som frivillig. Joke, der underviser holdet, er glad for at have en frivillig med undervisningserfaring i sin gruppe. "Men frivillige behøver ikke have undervisningserfaring" understreger hun. Det er bestemte færdigheder, der er vigtige. De frivillige skal især kunne lytte og være tålmodige. De skal have tålmodighed til at vente, til folk har sagt noget, og tålmodighed til at tale langsommere end normalt. "De skal også have tålmodighed til at lade kursisterne tænke. De kommer måske ikke med svarene med det samme" siger Joke.

Patrick følte sig hjemme i undervisningen og kunne lide at forklare opgaver eller føre samtaler med de gode kursister, der var hurtigt færdige med deres opgaver. "Undervisning ændrer folks liv" siger Patrick. Da koordinatoren spurgte ham, om han ville være med i et storytelling-projekt med kursisterne, var han begejstret. Efter to møder med underviserne blev det besluttet, at projektet skulle handle om minder og steder. Når migranter kommer til et nyt land, er minderne ofte det eneste, de har tilbage. Underviserne og de frivillige mente, at hvis der blev skabt et bånd mellem migranterne og deres nye hjemby, ville det gøre det nemmere for dem at udtrykke sig og få dem

til at føle sig mere trygge ved det nye sprog, de er i gang med at lære.

Patrick er en af fire frivillige i projektet, og han er den eneste med undervisningserfaring.

Efter nogle opvarmningsøvelser fokuserede den første undervisningsgang på minder. Underviserne brugte storytelling-teknikker til at få kursisterne til at fortælle om deres hjemlande. De frivillige fortalte også. Patrick fortalte om sin barndom, hvordan byen havde ændret sig, og hvad han lavede i sin fritid som teenager. Det var rart for kursisterne at tale med og lytte til en modersmålstalende, som ikke var underviser, og barriererne forsvandt hurtigt.

Næste skridt var at vælge et sted i byen, som kursisterne kunne relatere til – noget som fik dem til at tænke deres hjemland. Nogle valgte den botaniske have, andre rådhuset, markedet, en skole eller teatret. Kursisternes hjemmearbejde var at forklare, hvorfor de havde valgt netop det sted. Den følgende uge gik kursister, undervisere og frivillige ud i byen og besøgte hinandens yndlingssteder. Alle forklarede, hvorfor de syntes så godt om det sted, og hvilke minder det vakte. Den afsluttende øvelse var hjemme i klassen. Sammen med Patrick og en anden af de frivillige fortalte kursisterne ud fra de billeder, de havde taget på deres tur i byen, hinanden om deres oplevelser. Alle deltagere udvekslede minder og fortalte hinanden, hvilket minde der havde rørt dem mest.

Frivillige, undervisere og kursister var alle glade for at være med i projektet. De lærte om hinandens kulturer, blev bedre til at udtrykke sig på nederlandsk og nød at bruge deres nye sprog.

#2

SPROGCAFE

KONCEPTET

I en sprogcafe kan man øve sig i at lytte til og tale det nye sprog i et uformelt og afslappet miljø. Der kan være sprogcaféer i tilknytning til et sprogkursus, men den kan også bruges af folk, der gerne vil genopfriske deres mundtlige sprog. En sprogcafé er åben og fleksibel. Det vil sige, at man altid kan deltage, og man behøver ikke være der hver gang. Der er ideelt set sprogcafé ugentligt på det samme sted og den samme tid, så man kan deltage regelmæssigt. Sprogcaféer er velegnede for frivillige med nogen erfaring i at støtte sprogtilegnelse.

I en sprogcafé er der fokus på at opbygge folks selvtillid og øge deres kommunikative færdigheder, men deltagernes fremskridt bliver ikke målt ud fra formelle kriterier. Samtaleemnerne bør tage udgangspunkt i og være relevante for deltagernes virkelige liv.

Fordi samtalen er åben sker der ikke kun en udvikling af deltagernes sproglige færdigheder. Der sker også en udveksling af viden og erfaringer. Deltagerne kan f.eks. udveksle spørgsmål og viden om lokale tilbud, faciliteter og institutioner eller i fællesskab diskutere de problemer, de måtte have, og mulige løsninger.

Placeringen af sprogcaféen kan i sig selv have betydning. Hvis det er i en lokal institution som et bibliotek, kan det gøre det nemmere for flygtninge at føle sig hjemme der, så de vil gøre brug af det i fremtiden. Det samme gælder for de ture, som kan tilbydes i tilknytning til sprogcaféen (fritidsaktiviteter, biblioteksbesøg, kunst, foreninger osv.).

”Mine frivillige nyder virkelig samtaletræningen. De føler, at de lærer lige så meget fra kursisterne, som kursisterne lærer fra dem. Det giver en god følelse af sammenhold.”

**Frivilligkoordinator,
Massachusetts**

Det kan være en god ide, hvis der er flere frivillige med et godt kendskab til målsproget til stede på samme tid. Så kan flere deltagere tale med en, der taler sproget på et højere niveau end dem selv. De frivillige kan skiftes til at stå for caféen, så de deler arbejdet. Det giver også fleksibilitet, hvis en af de frivillige ikke kan deltage. Som nævnt ovenfor er en sprogcafé en god ramme for andre aktiviteter som f.eks. gåture, fælles aktiviteter og sprogmentoramtaler.

MÅLGRUPPER

Kursisterne bør være kommet ud over det helt basale begynderniveau for at få det optimale udbytte af at deltage i en sprogcafé. Det vil sige, at de kan diskutere forskellige emner, forstå enkle sammenhængende tekster og kan fortælle om

oplevelser og begivenheder. Man kan selvfølgelig også tilbyde sprogcaféer på begynderniveau, men så skal metoderne tilpasses, og fokus vil snarere være på træning og mindre på åben samtale.

Sprogcaféer fungerer bedst parallelt med mere formelle kurser. Hvis der ikke findes kurser, eller de er for dyre, kan en sprogcafé dog være en erstatning for den, der skal lære sproget, indtil vedkommende får adgang til et passende kursus. Sprogcaféer kan også henvende sig til bestemte grupper, f.eks. kvinder eller småbørnsmødre (evt. med børnepasning som en del af tilbuddet).

FØRSTE SKRIDT – ORGANISERING OG FORBEREDELSE

Før man starter en ny sprogcafé, er det en god ide at tjekke, hvad der allerede er i nærheden. Eksisterende sprogcaféer har måske brug for flere frivillige.

Praktiske overvejelser [se tjeklisterne til højre]

Der er nogle få logistiske overvejelser, hvis man vil lave en ny sprogcafé. Du skal bruge et lokale og andre frivillige at samarbejde med. Vælg et tidspunkt, hvor sprogcaféen er åben, eller fastsæt dato og klokkeslæt for en første mødegang, for at finde ud af, om det tidspunkt passer deltagerne. Faste åbningstider er vigtige for at få folk til at komme, og letter informationen om caféen. Overvej, hvem der er målgruppen: folk der arbejder, kan bedst komme om aftenen eller i weekenden, hvorimod småbørnsforældre måske har lettere ved at komme midt på dagen. Tænk også på at arrangere børnepasning, hvis I er nok frivillige og gerne vil have forældre (normalt mødre) til at deltage.

Hvis du ikke samarbejder med en eksisterende gruppe, skal du også overveje, hvordan du kommer i kontakt med og tiltrækker deltagere til sprogcaféen.

Nogle flygtninge vil måske gerne have et bevis for deres deltagelse i sprogcaféen. Hvis du er i tvivl, så spørg deltagerne, om de ønsker det. Det er i givet fald ikke svært at fremstille nogle deltagerbeviser. Selvom det ikke drejer sig om formel undervisning, kan det være nyttigt i forbindelse med job-søgning eller ansøgning om statsborgerskab, fordi det demonstrerer aktiv deltagelse i samfundet. Husk at det ikke betyder, at sprogcaféen skal være mere formel: en vellykket sprogcafé virker, fordi det er sjovt, interessant og afslappet!

TJEKLISTE

LOKALE

- Find et lokale. Helst et rart og behageligt sted evt. med tavle eller flipover
- Tilgængelighed: tæt på offentlig transport eller i gåafstand for målgruppen; adgang for kørestolsbrugere; helst en velkendt og lettilgængelig bygning
- Nem adgang til lokalet (får man sin egen nøgle, er der altid adgang, eller skal man spørge nogen hver gang?)

ANDRE FRIVILLIGE

- Hvilke kvalifikationer har I?
- Hvor meget tid har den enkelte frivillige?
- Hvem har ansvaret for hvad?

TIDSPUNKT

- Fastlæg åbningstiderne
- Start i det små: forpligt jer ikke til noget, I ikke kan holde
- Tag hensyn til flygtningenes hverdag, når I fastsætter tidspunkter – gerne ved at spørge dem

MATERIALER

- Materialer afhængigt af niveau
- Kopieringsmuligheder for undervisningsmaterialer/tekster
- Papir, blyanter og materialer til brugerne

■ DELTAGERBEKRÆFTELSE

GRUNDLÆGGENDE IDEER OG INDHOLD

Relevant indhold

Folk deltager i sprogcaféer af mange forskellige årsager. De ønsker i mange tilfælde at lære sproget, men det er det sociale og hyggen, der får folk til at komme fast. I sprogcaféen kan man også udveksle nyttig information og lære mere om, hvordan man klarer sig i sit nye land. Så uanset hvilken form og hvilke metoder I bruger i sprogcaféen, så tænk på at skabe forbindelser og samtale og sørg for, at tingene er relevante for deltagerne og deres liv. Den mest effektive måde at finde autentiske hverdagsemner på og forstå målgruppens behov er ganske enkelt at spørge dem.

Spørg om

- Hvilke emner de gerne vil tale om
- Hvilke former for sprog de gerne vil træne

Hvis du ikke føler dig tryk ved at lade det hele forløbe spontant, kan du på forhånd forberede, hvordan man kan starte samtalerne. Slut hver gang af med at snakke med deltagerne om, hvordan det gik, og snak om, hvad de gerne vil fokusere på de næste 3-4 gange.

Der er flere materialer og metoder i appendikset.

HVAD KAN MAN TALE OM? SPØRG DELTAGERNE!

Ideer til relevant indhold:

- Lær hinanden at kende (hobbyer, aktiviteter, betydningen af dit navn)
- Daglige rutiner (Hvad har du lavet i dag/i weekenden?)
- Arbejde
- Sundhed og sygdom (f.eks. lægebesøg)
- Aftaler
- Bolig
- Skole og uddannelse
- Børns skole
- Mad og indkøb
- Aftaler/invitationer/afbud
- Vise vej
- Lokalområdet
- Venskab
- Møbler o.l.
- Tøj
- Kommunikation (internet og mobiltelefon)
- Forskellige sprog handlinger

Ordforråd

Sprogcaféer er et godt sted at lære nyt ordforråd og nye udtryk og vendinger. Det vil i høj grad ske af sig selv i løbet af samtalerne. Man kan imidlertid også notere de ord, der dukker op undervejs, eller som er relevante for emnet og bagefter skrive dem på en flipover/tavle eller et stykke papir, så alle kan se, hvordan man skriver dem. Man kan også slutte af med at træne dem i fællesskab. Når alle ser, hvordan et ord skrives, lærer de også, hvordan det staves. Skriv så tydeligt som muligt, især hvis deltagerne også er ved at tilegne sig læsefærdigheder eller har et andet alfabet på deres modersmål.

Materiale

Du kan om nødvendigt have nogle materialer klar, som kan bruges til at sætte gang i samtalen og fungere som input og støtte for deltagerne. Det kan være tekster eller åbne spørgsmål, som kan sætte tanker i gang. Billeder er også en god ide. Deltagerne kan beskrive, hvad de ser, eller gætte på, hvad personer på billedet tænker, eller hvordan de lever. Endelig kan de bruges til forskellige spil.

Fejlretning

Se afsnittet Fejl og feedback på side 15 for mere information om, hvordan man skal rette fejl og give feedback. I en sprogcafé skal man være endnu mere varsom med at rette folk. Ret kun folks fejl, hvis de selv beder om det. Det hæmmer samtalen og kan undergrave folks selvtillid, så de mister lysten til at tale. Tal åbent med deltagerne om det – forklar, at kommunikationen er det vigtigste, og derfor retter du ikke fejl. De kan altid bede om det. Hvis mange deltagere laver den samme fejl igen og igen, kan du notere det og give feedback til sidst. Noter højst 4-5 hyppige fejl uden at nævne hvem, der lavede dem.

Positiv feedback

Mens gruppen er i gang med en aktivitet som f.eks. et samtalspil, kan du notere eksempler på det sprog, som deltagerne bruger godt. Skriv emnet (f.eks. venskab) midt på tavlen eller flipoveren og skriv ord og udtryk i cirkler omkring det. Noter alle nyttige ord og udtryk som f.eks. "god ven", "bedste ven", "nær". Denne feedbackmetode synliggør det sprog, deltagerne rent faktisk har brugt, og har brugt godt. De bliver gjort opmærksom på, hvor meget de allerede kan, og de lærer af hinanden.

UDFORDRINGER

Deltagernes kendskab til målsproget

Deltagerne i en sprogcafé er sandsynligvis på forskellige sproglige niveauer. Man kan skrive at sprogcaféen er rettet mod et bestemt niveau, men det kan ikke undgås, at der vil være forskelle. Det er en udfordring, der skal takles. Det kan hjælpe at lave mindre undergrupper. I en større gruppe kan de dygtigste og mest selvsikre deltagere dominere for meget.

Husk at sprogcaféen ikke kun handler om at lære sprog, men også om at møde andre mennesker og have det sjovt. Så selvom der er store niveauforskelle i gruppen, er det ikke sikkert, det er et problem for deltagerne.

Hvis forskellene er for store, løser problemet sig måske af sig selv, ved at nogle af deltagerne dropper ud. Det kan imidlertid nogle gange være begynderne, som har mest brug for træningen. En anden mulighed er at tale åbent med gruppen om det og bede de dygtigste hjælpe de deltagere, der er på et lavere niveau.

Uenighed og konflikter mellem deltagerne

Nogle diskussioner kan udvikle sig på en måde, som du aldrig havde forestillet dig. Alle deltagere er voksne mennesker, så det er ikke nødvendigvis dit ansvar, hvilken retning en samtale tager. Det er også værd at huske på, at det du synes er akavet eller anspændt, måske ikke opfattes sådan af de involverede parter. Nogle mennesker kan godt lide en ophedet diskussion. Ikke desto mindre kan det være en god ide at lave og blive enige om et sæt grundlæggende regler for sprogcaféen, som man kan henvise til, hvis der opstår konflikter. Sprogcaféen skal bygge på gensidig respekt.

Hvis deltagerne ønsker at diskutere et følsomt emne, kan du også foreslå, at de gør det som et rollespil: hver deltager agerer en person med en bestemt holdning i et talkshow. Nogle gange hjælper det til, at man kan sætte sig i en andens sted. Det kan hindre, at diskussionen bliver for personlig.

Vær ellers klar til at stoppe diskussionen, hvis den bliver for følelsesladet og spørg gruppen, om de vil fortsætte den. En anden "sikkerhedsmekanisme" er en "time-out", hvor deltagerne kan reflektere over, hvordan de oplevede diskussionen. Det kan give alle mulighed for at udtrykke deres følelser og eventuelt undskyldte. Det kan være med til at rense luften.

Deltagerne taler et andet sprog

Hvis deltagerne taler sammen på et andet sprog, er det ikke nødvendigvis et problem.

Det kan faktisk være en ekstra ressource, hvis deltagerne hjælper hinanden ved at oversætte.

Nogle gange taler medlemmer af gruppen privat eller laver sjov på et sprog, som de andre ikke forstår. Det kan give konflikter. Tal åbent om det fremfor at prøve at gennemtvinge en regel om, hvilke sprog folk må tale. Hvis deltagerne taler sammen to og to, når hele gruppen er

samlet (uanset sprog), kan du altid spørge, om de vil fortælle resten af gruppen, hvad de taler om. Nogle gange er der generte deltagere, som er interesserede i emnet, men som kun synes, de kan udtrykke sig på deres modersmål. Det kan være en lejlighed til at inddrage dem i gruppesamtalen.

Hvis deltagerne taler sammen på deres modersmål i gruppen, er det ikke sikkert, det forstyrrer nogen. Det er altid en god ide, at spørge gruppen, hvordan de har det med, at der bliver talt andre sprog. Sommetider er det et nyttigt sikkerhedsnet eller en hurtig måde at udveksle information på. Nogle gange kan deltagerne dog ønske hjælp til at holde sig til målsproget og ikke bruge andre sprog så meget. Hvis der er deltagere med mange forskellige sprog i gruppen, kan du foreslå, at de arbejder sammen med nogen, der ikke har samme modersmål. Som tommelfingerregel kan det være nyttigt med nogle regler og en vis struktur, men det skal være med gruppens samtykke. En sprogcafé fungerer bedst som et afslappet sted, hvor hele gruppen ("frivillige" og "deltagere") har et fælles ansvar for at få tingene til at fungere godt.

Stabil deltagelse

Det kan tage noget tid, før der er en fast kerne af deltagere. Forvent ikke, at deltagerne kommer hver gang som til et sprogkursus. Planlæg på en måde, så det ikke forudsætter, at man kommer hver gang. I kan repetere ordforråd, udtryk og fejl fra sidste gang. Det vil alle have glæde af.

Det kan godt betale sig at opgive forventningen om, at folk dukker op hver gang. Lad være med at blive irriteret, hvis de ikke kommer – byd dem velkommen tilbage, når de kommer igen. Sæt i stedet pris på det uformelle og fleksible ved sprogcaféen.

Del ansvaret for sprogcaféen

Prøv at finde andre frivillige at dele arbejdet med. Før I starter, så tal ærligt og realistisk om, hvor meget tid I hver især kan lægge i projektet. Det er også en god ide at give forskellige frivillige forskellige opgaver, så alle ved, hvem der er ansvarlig for hvad. I kan for eksempel fordele opgaver såsom at gøre lokalet klar, at kontakte partnerorganisationer, at annoncere og at sørge for kaffe og te.

Gør det klart, hvem der leder hver mødegang. I har måske hørt om "teamundervisning", men vær opmærksom på, at det er noget, folk bliver specielt uddannet til, og som ofte kræver ekstra forberedelsestid. Så det kan være nemmere at gøre en person ansvarlig for hver mødegang (eller for en bestemt del af den). Hvis det ikke er dig, men du er deltager som støtte, så stol på den, der står for aktiviteterne. Du kan give feedback senere, men lad være med at blande dig og komme med alternative forslag.

Der er udfordringer forbundet med at arrangere en sprogcafé sammen med en hel gruppe frivillige, men der er også store fordele. Det er udfordrende for én person at arrangere en tilbagevendende begivenhed alene. Den refleksion og feedback, man kan give hinanden i en gruppe af frivillige, vil gøre sprogcaféen bedre.

GRUNDREGLER

- Sprogcaféer er ikke formel undervisning. Sørg for, at der er en afslappet atmosfære.
- Lad deltagerne bestemme, hvad de vil tale om.
- Spørg gruppen, hvis du er i tvivl.

REFLEKTIONSSPØRGSMÅL TIL FRIVILLIGE

- Hvordan gik det i dag?
- Hvad kunne du lide?
- Hvad er du tilfreds med? Er der noget, du vil gøre anderledes næste gang?
- Hvad tror du, gruppen kunne lide?
- Hvilke aktiviteter tog deltagerne godt imod? Hvilke aktiviteter og emner har deltagerne taget godt imod indtil videre?
- Var opgaverne passende (omfang, sværhedsgrad)?
- Hvordan er dynamikken i gruppen?
- Hvordan har de enkelte deltagere det (i gruppen, med øvelserne og under øvelserne)?
- Er der deltagere, der taler for meget eller for lidt? (Hvorfor tror du, det er sådan?) (Taler alle deltagerne?)
- Er der deltagere, der har særlige behov? Hvordan kan du tage højde for det næste gang?
- Hvilke emner vil du snakke om næste gang? Hvad vil du træne?
- Er du tilfreds med den måde, de frivillige samarbejder på? Hvad synes du om opgave- og rollefordelingen?

SAMTALE KREDSE

opbygger sprogfærdighed og selvtillid

Gerri Guyote fra det offentlige Peabody bibliotek i Massachusetts startede i 2013 et pilotprojekt, der giver migranter mulighed for at træne deres engelsk i afslappede omgivelser.

De ugentlige "Samtalekredse" (eller "samtalecirkler") supplerer egentlige sprogkurser og fokuserer på at opbygge ordforråd, at forbedre udtale og at give deltagerne større selvsikkerhed i forhold til at tale engelsk. Kredsene ledes af frivillige og handler om emner såsom ferier, nyheder, rejser, madlavning og havearbejde, men også basal grammatik, som er vigtig i mundtligt engelsk.

"Alle programmerne og materialerne er gratis for deltagerne, og vi prøver, at gøre det sjovt og spændende at deltage" forklarer Gerri Guyote.

Projektet startede med tre kredse, men i skrivende stund er der syv grupper, der mødes ugentligt for at træne engelsk. I løbet af de seneste fire år har der været over 100 deltagere i samtalekredsene. Deltagernes engelskfærdigheder har været fra begynderniveau til viderekomne. Deres behov og mål er lige så forskellige som deres baggrunde.

Nogle går til engelskundervisning på lokale skoler eller hos private organisationer, men vil gerne have mere samtaletræning. Andre er jobsøgende. Nogle er lige kommet til Massachusetts, nogle er her på længere besøg, og nogle har været her i over tyve år. Deltagerne er også vidt forskellige, hvad angår alder, baggrund og oprindelseslande. Det, der er fælles for dem alle, er at de ønsker at blive bedre til at klare deres dagligdag på arbejde, hjemme, i sociale sammenhænge, hos lægen, hos købmanden og i deres børns skoler.

Et mindre håndgribeligt men nok så vigtigt udbytte af samtalekredsene er de sociale relationer, som deltagerne knytter til andre deltagere og frivillige. Mange deltagere føler sig socialt isolerede, enten fordi de har begrænsede engelskkundskaber og mangler tillid til, at de kan udtrykke sig på engelsk, eller ganske enkelt fordi de er et nyt sted. Nogle er kun venner inden for samtalekredsen, mens andre deltagere også har kontakt udenfor.

Uanset hvad giver det ofte deltagerne et værdifuldt netværk, at de mødes på denne måde gennem mange uger. Mange deltagere fortæller, at de er vant til at omgås mange flere mennesker der, hvor de kommer fra. Venlighed og sjov i mødet med frivillige og andre, der lærer sproget, er med til at gøre det nye hjemsted lidt mere venligt.

Gennem tiden er der udviklet og samlet forskellige materialer til projektet, såsom tosprogede billedordbøger, aktivitetsbøger, onlineabonnementer på sprogprogrammer og undervisningsvejledninger. Der er desuden udviklet en 12-punkts læseplan, som er let tilgængelig for de frivillige. De frivillige kan frit vælge, hvilke materialer de vil bruge, så hver kreds har sit eget fokus. Nogle frivillige er uddannede undervisere, andre er lokale beboere, der ser deres frivillige indsats som et bidrag til samfundet.

Hver enkelt frivillig har sin egen stil, og de er generelt gode til at holde gang i en lille gruppe i 6-12 måneder.

Der er 6 og 9-måneders forløb. De fleste samtalekredse mødes 46 uger om året. Der er for eksempel en familiekreds for forældre med børn under 6 år. Kredsen kombinerer træning af engelsk med legetid for børnene og familielæsning (hver gang slutter med en historie).

De frivillige er utroligt glade for samtalekredsene, og de synes også, at de lærer noget af deltagerne, efterhånden som de bliver bedre til at tale engelsk. Der er en fantastisk fællesskabsfølelse.

Samtalekredsene giver Peabody biblioteket mulighed for at tilbyde nyankomne noget samtale, lidt ekstra sprogkendskab og en værdifuld chance for at lære andre at kende i deres nye område.

Mere information:

<http://www.peabodylibrary.org/services/conversationcircles.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=pQ6HNkuh78s>

#3

UDFLUGTER OG TURE

BESKRIVELSE OG RETNINGSLINJER

Når man har begrænsede sprogkunderskaber, er det svært at lære sine nye omgivelser at kende. Som frivillig kan man støtte flygtninge ved at tage dem med rundt i byen, med offentlig transport og på besøg steder, der kan være nyttige for dem. I nogle tilfælde kender flygtningene måske området eller bestemte steder, bedre end du gør. I så fald kan de vise dig rundt, men du kan støtte dem i at træne det relevante sprog. Det kan give deltagerne en følelse af tryghed, hvis man besøger nye steder i en lille gruppe.

Hver enkelt udflugt eller tur kan ses som en lille brik i et større puslespil. Det er ikke sikkert at folk føler sig trygge ved at bruge biblioteket efter et enkelt besøg, men det gør det mere sandsynligt.

Det er én ting at lære om offentlige institutioner som biblioteker, medborgerhuse eller kulturelle institutioner i klasse-lokalet, men at besøge stederne sammen med nogen kan få folk til at føle sig mere trygge. Der kan være mange grunde til, at man er bange for selv at begive sig et nyt sted hen, man kan f.eks. være bange for ikke at kunne finde vej eller føle sig usikker på, hvordan man begår sig. Når man tager folk med på besøg forskellige steder, er man med til at op-hæve den usikkerhed.

Sprogundervisere skal forholde sig til undervisningsplaner og meget andet, så de har ofte ikke mulighed for at tage på udflugter.

"Jeg lærte, at nogle af disse kvinder kun sjældent forlader deres lokalområde og ikke er vant til at bruge den offentlige transport. Derfor begyndte jeg at organisere udflugter for dem."

Frivillig, London

For at styrke sprogtilg-nelsen kan man forberede korte lister med relevant ordforråd til den enkelte udflugt, og man kan arbejde med dialoger, der er relevante for det sted, man besøger.

Udflugter og ture er også velegnede til at styrke forholdet mellem deltagerne. Du kan vise bestemte steder, der er vigtige for dit liv og din kultur – og vice versa. De fleste flygtninge vil gerne lære om lokale traditioner, og hvis de har været et stykke tid i landet, har de måske også steder, de gerne vil vise dig. Hvis I kender hinanden i forvejen, er I måske mere motiverede for at lære om de steder, der har betydning for jer hver især.

MÅLGRUPPE

Udflugter og ture er velegnede på alle niveauer. Det giver selvfølgelig ikke me-

ning at planlægge en byrundtur med en masse historiske forklaringer for en gruppe begyndere, medmindre de er særligt interesserede i det og har arbejdet med ordforrådet på forhånd. Hvis du synes, det er svært at forudsige, hvilket sprog deltagerne vil kunne forstå, kan en underviser give dig nogle tips. Der er ideer til, hvordan man kan forberede udflugter nedenfor.

En udflugt kan være en engangsbegivenhed. Du kan planlægge turen og tilbyde den som en valgfri aktivitet til flere forskellige grupper. Du kan henvende dig til sprogundervisere og tilbyde det som en ekstra aktivitet. En anden mulighed vil være at planlægge flere forskellige udflugter for en bestemt gruppe. Det kunne være et hold på en sprogskole

eller en gruppe, der bor på et asylcenter. Hvis man arbejder med den samme gruppe over længere tid, er det med til at skabe et tillidsfuldt forhold, og det fremmer sprogtilgængeligheden. Når I kender hinanden, vil deltagerne også i højere grad kunne være med til at vælge udflugtsmål.

FØRSTE SKRIDT

Tag et skridt ad gangen, også selvom du allerede har ideer til en hel række udflugter. Begynd med at planlægge en enkelt tur, så du kan lære af dine indledende erfaringer.

Før du begynder, så kontakt dem, du gerne vil have med, eller en relevant kontaktperson, som f.eks. en underviser. Fortæl om din ide med udflugtsmålet og hør, hvad folk siger: Er det relevant? Er der nogen, der har lyst til at tage med? Start i det små – lad være med at planlægge ture for større grupper eller et helt hold. En tur med 2-3 deltagere kan være meget nemmere at starte med.

Det er altid godt at have nogen at dele ansvaret med, som kan støtte og komme med forslag. En sådan person kan også deltage i udflugten og være med til at planlægge den. Det kan også være nogen, der kender din målgruppe godt, som f.eks. deres sprogunderviser.

Din forberedelse til turen afhænger af, hvor mange deltagere der er, og hvilket sprogligt niveau de har. Det mest udfordrende vil være en stor gruppe med begrænsede sprogkunderskaber. En lille gruppe med et højere sprogligt niveau er meget nemmere, fordi du så har mulighed for at improvisere. Du kan tage hensyn til deres interesser og spontant ændre planer, eller du kan starte en diskussion. Det er ikke muligt med nybegyndere.

Hvis du har en gruppe begyndere, er det en god ide at forberede en kort liste med ordforråd som hjælp. 10-15 ord eller udtryk er nok. Kvalitet er vigtigere end kvantitet (se boks). Især hvis du arbejder med begyndere, kan det være en god ide at forberede udflugten med gruppen. Der kommer sandsynligvis ikke noget godt ud af at tale til en gruppe begyndere midt på gaden. Gadelarm og forbipasserende vil gøre det svært for dem at koncentrere sig. Find i stedet et roligt sted inden turen og forklar, hvad I skal lave. Ved den lejlighed kan du så også introducere det relevante ordforråd.

Hvis du samarbejder med en underviser, kan I aftale en arbejdsfordeling. Hvis vedkommende forbereder kursisterne på udflugten i undervisningen, vil det gøre det nemmere at kommunikere. Du kan få deltagerne til at fortælle dig, hvad de allerede har lært: hvilke ord de kender, om de har lært særlige udtryk osv. Hvis de ikke føler sig trygge ved at tale, kan du bede dem om at vise dig deres undervisningsmaterialer, og du kan så bruge nogle af ordene i løbet af turen.

En kort liste med specifikt ordforråd er et nyttigt redskab til alle ture. Forbered en liste med ord, og lad deltagerne finde oversættelsen med deres smartphone. Hvis de ikke har en sådan, så lad dem gætte på betydningen ved hjælp af ord eller kropssprog.

Vær præcis med de ord, du vælger til listen. Kvalitet (og relevans) er bedre end kvantitet. Hvis I f.eks. skal besøge et bibliotek, kan du se på de skilte, du finder der. Sørg for, at du skriver skiltene nøjagtige ordlyd på listen for ikke at skabe forvirring. Det kan f.eks. være:

- Stilleområde
- Aflevering
- Lånerkort
- Spørg en bibliotekar
- Sæt telefonen på lydløs
- ...

Når I er kommet frem (eller eventuelt undervejs), kan du bede deltagerne om at kigge efter skiltene.

Selve turen er også værdifuld. For nogle deltagere er det ikke noget problem at finde rundt i byen med offentlig transport, men de vil deltage alligevel, fordi de gerne vil lære noget nyt. For andre vil det også være noget nyt og lærerigt at tage med offentlig transport.

UDFORDRINGER

Grupper, hvor deltagerne har meget forskellige sproglige niveauer, vil helt sikkert være en udfordring. Bed dem, der taler sproget godt, om at hjælpe begynderne.

Hvis I har aftalt et bestemt tidspunkt og sted at mødes, er det selvfølgelig vigtigt, at alle kommer til tiden, men der kan altid ske ting, som den enkelte ikke er herre over, som f.eks. forsinkelser i den offentlige transport. Giv om muligt deltagerne dit telefonnummer på forhånd, så I kan komme i kontakt med hinanden, hvis nogen er forsinket. Nogle, der ikke er så gode til at tale sproget endnu, vil måske ikke kunne kommunikere pr. telefon, og her kan det være en rigtig god ide at samarbejde med andre om udflugten, for så kan én af jer vente på dem, der er forsinkede.

Der kan selvfølgelig altid ske det, at du møder en gruppe, der ikke er interesseret i, hvad du har at tilbyde. Det er helt afgørende at lytte til gruppens behov, og hvis du ikke har nogen tilknytning til den pågældende gruppe, kan det være ekstra svært. Nogle gang er det bare det forkerte match, og det må du acceptere. Der kommer andre muligheder!

GRUNDREGLER

- Når man henvender sig til flygtninge, så vær opmærksom på deres økonomiske situation, så der ikke er nogen, der bliver udelukket af den grund. Selv en busbillet kan være en hindring for nogle.
- For mange kan det være svært at finde vej. Vælg et nemt mødested, som alle kender. Hvis I er flere frivillige, bør én af jer vente på dem, der er forsinkede.
- Hvis du gerne vil planlægge en udflugt for en bestemt gruppe, så bed dem om at foreslå et udflugtsmål. Eller hvis målet allerede ligger fast, så prøv at finde ud af, hvad der vil være relevant for dem det pågældende sted. Hvis man har kursister, der taler sproget godt, kan man også spørge dem, om de har lyst til at planlægge en tur for de andre.

EKSEMPEL: “SE BYEN GRATIS”

Sarah havde lige mistet sit job, da hun begyndte som frivillig støtte for en gruppe kvindelige flygtninge i det lokale medborgerhus. Det var hendes nabo, der tog hende med derhen, og eftersom Sarah havde masser af tid og gerne ville lave noget meningsfuldt, var det en kærkommen mulighed. "Jeg sidder normalt foran min computer 7 timer om dagen, så det var virkelig spændende for mig at støtte kvinderne med deres indlæring og daglige udfordringer", husker Sarah. Efter en måned fik hun et nyt job, så hun havde ikke længere tid til at mødes med kvinderne om formiddagen. "Da jeg fortalte dem om mit nye job, og at jeg havde 40 minutters transport hver morgen, fandt jeg ud af, at nogle af kvinderne sjældent kom uden for nabolaget og ikke var vant til at bruge offentlig transport". Det var udgangspunktet for at arrangere korte ture for at vise kvinderne institutioner og steder i byen, som de sandsynligvis ikke selv ville besøge.

Den første tur bragte gruppen både til biblioteket og til et kunstgalleri. Det forekommer indlysende, at biblioteket og dets forskellige tilbud selvfølgelig vil kunne være en nyttig ressource for kvinderne, men det er ikke det vigtigste kriterium. "Kvinderne har overrasket mig så mange gange, at jeg ikke tør dømme om, hvad der er nyttigt for dem eller i deres interesse. Jeg tror, de deltager, fordi de kender mig og er nysgerrige". Så den eneste røde tråd i Sarahs seneste fire ture har været, at hun kun vælger steder, hvor man ikke skal betale for adgang eller for at bruge stedets tilbud. Det at man ikke skal betale, er ikke nødvendigvis det samme som, at stederne er let tilgængelige. Nogle af dem er ikke kendt af udenforstående. Kvinderne kommer måske aldrig tilbage til de pågældende steder, men de har fået set byen fra mange nye vinkler.

Afhængigt af stedets eller institutionens størrelse giver Sarah dem altid besked om besøget eller spørger, om hvor stor en gruppe, det er muligt at komme med. Hun er endnu ikke blevet afvist, snarere tværtimod: fordi hun har kontaktet institutionerne på forhånd, er der blevet taget personligt imod gruppen, hvilket har været en god oplevelse for kvinderne.

En anden frivillig, Rosaly, som stadig står for formiddagsmøderne i medborgerhuset, hjælper Sarah med udflugterne. Rosaly har også mulighed for at tage med, eftersom turene er om eftermiddagen efter arbejde. Det betyder også, at kvinderne tager deres børn med. Rosaly hjælp består i at forberede turen nogle dage før ved at se på bykortet sammen med kvinderne og give en kort introduktion til, hvad der skal ske, samt høre, hvad kvinderne forventer og i øvrigt kender til stedet. Før den seneste tur gav Rosaly kvinderne den opgave at finde ud af, hvordan de skulle komme derhen med offentlig transport og regne ud, hvor lang tid det ville tage. Det klarede de godt. Ikke desto mindre mødes Sarah med hele gruppen ved medborgerhuset for at sikre, at alle kommer med.

Efter hver udflugt bliver kvinderne bedt om at fortælle om deres oplevelser og deres tanker. Det er den del, Sarah bedst kan lide. Alle skal sige noget uanset sprogkundskaber. Og kvinderne fortæller hende ikke kun om de steder, de lærer at kende, men også om ting, der skete eller hvad de lagde mærke til på busturen. "Så er det ikke længere mig, der viser dem byen, men dem, der viser mig deres perspektiv på den by, vi bor i" slutter Sarah af.

#4

FÆLLES AKTIVITETER

Madlavning, syning, fodbold...

KONCEPTET

Det er nemmere at lære et sprog, når der er et reelt behov for og ønske om at kommunikere. Hvis man har fælles interesser, har man sandsynligvis også noget at snakke om. Uanset om man er vild med sport, havearbejde, håndarbejde eller skak, kan aktivitetsgrupper være et godt sted for flygtninge at møde nye mennesker og få uformel støtte til deres sprogtilfærdigheder. Udgangspunktet er den snak, der opstår, når man er aktive sammen.

Det kan selvfølgelig være svært for dem, der lærer et nyt sprog, at finde nogle at snakke med, som er tålmodige nok til at sænke deres taletempo og tage sig tid til at forstå, hvad en sproglig begynder prøver at sige. I en gruppe med fælles interesser er der større sandsynlighed for at møde sådanne tålmodige samtalepartnere – især når de sproglige begyndere bidrager med relevant viden, erfaring og ekspertise.

Når flygtninge interagerer med folk og organisationer i lokalsamfundet, lærer de samtidig sprog. Den autentiske kommunikation, der opstår, når man deltager i samfundslivet, kan faktisk være en mere effektiv måde at lære sprog på end sprogøvelser, der er taget ud af en sammenhæng. Det er motiverende, man får autentisk feedback og kan føle sig mere sikker i forhold til det nye sprog.

”Hvis nogen er motiveret for at deltage sammen med os i practical projekter, betyder det mere end kun at modtage envejsundervisning fra vores tyske naboer. Mange flygtninge vil gerne bidrage til det samfund, de nu er en del af. Noget, der er brugbart for alle beboere i Nortorf.”

**Deltager,
Haveprojekt
Nortorf, Tyskland**

Her har du måske ikke selv den traditionelle rolle som frivillig. Måske er du selv aktiv i en sportsforening, i en madlavningsklub eller lignende. I så fald kan du prøve at åbne din organisation, forening eller gruppe for nytilkomne borgere.

Den frivillige indsats handler her ikke kun om sprog – det handler lige så meget om at byde flygtninge velkommen og fungere som kontaktperson. Vær især opmærksom på, hvilken viden de nytilkomne kan bidrage med. De kan demonstrere deres færdigheder inden for de forskellige aktiviteter, som sport eller håndarbejde. Sproget bliver relevant gennem aktiviteten. For eksempel er det trænerens instruktioner, der er det centrale sprog i fodboldtræning. I forbindelse med madlavning er opskrifterne, ingredienserne og fremgangsmåden et nemt udgangspunkt for kommunikation. Fordelen ved at lære sprog på denne måde er, at betydningen af ord og udtryk fremgår af aktiviteterne. Støtte med aktivitets-specifikt sprog kan være særligt nyttigt.

Folk med fælles interesser er ofte organiseret i grupper eller foreninger. Sådanne grupper kan gøre en særlig indsats for at give flygtninge en mulighed for at deltage.

Kontakt med flygtninge

Din opgave er at være bindeled mellem flygtningene og din forening. Du kan henvende dig til flygtningeorganisationer eller sprogskoler for at gøre reklame for din forening eller aktivitet og invitere interesserede. Hvis du gerne vil i kontakt med folk, der er særligt interesserede i madlavning, håndarbejde eller sport, så husk at gøre opmærksom på det – men vær åben for, at folk tager andre med, hvis de ikke bryder sig om at komme alene.

Man kan også invitere en gruppe eller et hold fra en sprogskole til at komme på besøg f.eks. i fodboldklubben, når blot man husker, at ikke alle måske er lige interesserede i netop den aktivitet. Så kan det være en god ide, at vise de almindelige aktiviteter på en måde, der både er henvendt til begyndere og til nogle, der har erfaring med aktiviteten.

UDFORDRINGER

Det er ikke altid nemt at gøre det muligt for folk at blive en del af eksisterende grupper. Det hjælper, hvis man kan tale åbent om vanskelighederne. Vær opmærksom på eventuelle kulturelle forskelle, der kan være en hindring for deltagelse. Overvej hvor imødekommende jeres forening vil være. Er I parat til at foretage ændringer i foreningen? Eller skal andre tilpasse sig? I dag er det almindeligt at tage hensyn til vegetarianer. Er I villige til også at tage hensyn til religiøst betingede spisevaner?

Disse overvejelser skal ikke afholde jer fra at gå i gang.

Selvom foreningen måske ikke åbner så meget op, som man kunne ønske, er små skridt og det første møde også af stor værdi.

Økonomiske barrierer

Hvis det koster penge at deltage i aktiviteten eller blive medlem af foreningen, kan det være en hindring for mange flygtninge. Det er vigtigt at tage højde for den udfordring og overveje, hvordan socialt og økonomisk dårligt stillede på længere sigt kan deltage. Undersøg, om foreningen kan finde sponsorer eller har adgang til andre midler, der kan støtte flygtninges medlemskab.

Er foreningen villig til at tage imod flygtninge?

Hvis du ønsker at åbne en eksisterende klub eller forening for flygtninge, er det vigtigt, at der er reel støtte til projektet, og at du ikke står alene med det. Tal med de andre medlemmer om planerne og hør, hvad de mener, så du ved, om du har støtte. Det er altid vigtigt at have allierede og nogle at samarbejde med, så man ikke er den eneste, der kæmper for projektet. Hvis der er blandede følelser over for ideen, kan du starte i det små og invitere en eller to flygtninge for at se, hvordan de andre medlemmer reagerer. Vær op-

mærksom på, at det sætter folk i en vanskelig situation, hvis du inviterer dem uden at vide, om de er velkomne i de andre klubmedlemmers øjne.

Deltagerne taler deres modersmål

Selvom målet er at støtte flygtninge i deres sprogtilegnelse, så lad være med at se det som et problem, hvis de taler et andet sprog indbyrdes. Det kan faktisk være nyttigt, fordi de måske hjælper hinanden ved at oversætte ord og udtryk, så alle forstår. Hvis folk taler privat eller laver sjov på et sprog, som andre ikke forstår, og det skaber splittelse i gruppen, kan man altid tale med folk om det. Lad være med at gennemtvunge regler – aftal i stedet i fællesskab de regler, I finder rimelige og relevante.

GRUNDREGLER

- Lad den fælles interesse være det centrale
- Find allierede i klubben/foreningen for at sikre, at flygtningene virkelig er velkomne. Det sætter gæsten i en ubehagelig situation, hvis man inviterer nogen, der egentlig ikke er velkomne.
- Find holdbare løsninger, så flygtningene kan deltage i aktiviteter, der normalt kræver deltagerbetaling.

HAVEARBEJDE ÅBNER HJERTET

og løsner tungen

En regnvejrsdag i april mødte en gruppe flygtninge deres tyske naboer i to gamle haver midt i Nortorf.

Der boede ikke nogen i de gamle huse, der lå i haverne. Husene blev brugt til at opmagasinere ting, der var blevet foræret til flygtningene i byen. Men hvad med haverne? Kunne de ikke blive til noget andet end et forladt sted med ukrudt og gamle æbletræer? En kvinde besluttede at starte et haveprojekt for flygtninge.

Julia Beilke er i 40'erne, og hun kunne godt lide tanken om at kombinere havearbejde med at lære de nye indbyggere i Nortorf nær Kiel i Nordtyskland at kende.

"Flygtningene kendte godt de to gamle huse", siger hun, "så vi kunne starte uden videre". Den ene have blev plantet til med grøntsager, og den anden skulle bruges til legeplads og mødested for flygtningefamilierne.

Der blev anskaffet brugte havemøbler og haveredskaber, og de frivillige og flygtningene gik i gang med sammen at luge i haverne og lave bede til grøntsager og blomster. De satte skilte med navn og billede på planterne i bedene, og de satte også skilte på træer og haveredskaber. Haven lignede en billedordbog.

"Flygtningenes ordforråd voksede i takt med planterne", fortæller Julia Beilke. Mens flygtningene arbejdede i haven sammen med de tyske frivillige, lærte de ikke bare navneordene, men også udsagnsordene for, hvad de lavede sammen. Flygtningene lærte det ordforråd, de skulle bruge for at lave aftaler og planer for næste dag i haven, og de trænede tidsudtryk, ugedage og måneder.

I et af husene havde den lokale museumsforening et lager, men da de så haveprojektet, foreslog de at omdanne huset til mødested for flygtningeprojektet. Bystyret støttede ideen og de frivillige, så alle hjalp hinanden med at flytte museets genstande til et andet sted, så huset kunne blive renoveret. Nu hedder det "Det lille hvide hus" og "Den interkulturelle have".

Siden november 2016 har det været et mødested for flygtninge og deres tyske naboer. Frivillige arrangerer aktiviteter fra mandag til lørdag, som bliver slået op på Facebook og WhatsApp.

Det er ikke kun de frivillige og flygtningene i "Die Mitte Nortorf" (som projektet nu hedder officielt), der er fascinerede af, hvad de har dyrket. Det er en model, der kan kopieres af andre byer, der har egnede steder og grupper, der ønsker at bygge bro mellem flygtninge og deres naboer. Nu er huset som et galleri med fotos og tekster af flygtningene og de frivillige.

"Vi bad dem om at skrive noget om sig selv: hvor de kommer fra, og hvad de kan lide at lave i huset eller haven", siger Julia Beilke. Efter et år i Nortorf var det en nem opgave. For Julia Beilke er det vigtigt at understrege, at haveprojektet har gavn timer alle i Nortorf. Flygtninge, der ikke blot er passive modtagere, men som bidrager aktivt, har i stigende grad sluttet sig til gruppen af frivillige.

"Hvis man er motiveret for at deltage i et nyttigt projekt, betyder det mere end at man bare lærer noget af sine tyske naboer. Nogle af flygtningene ønske at gøre noget nyttigt for deres nye samfund – noget nyttigt for alle i Nortorf". Når man deltager i projektet, er man en del af samfundet, og det er den bedste motivation for at lære sproget.

#5

SPROGMENTOR

1-til-1

KONCEPTET

En flygtning og en frivillig mødes regelmæssigt – 1-til-1 – for at træne flygtningens nye sprog. Det giver flygtningen mulighed for at træne sproget i rolige og trygge omgivelser. Der er ingen andre koncepter, der giver sprogindlæreren lige så meget taletid. Den frivillige er ikke en privatlærer, men en der taler sproget flydende – og som ikke mindst kan lytte – som flygtningen kan øve og udvikle sit nye sprog sammen med. Hvor tit og hvor længe man mødes afhænger af, hvor meget tid flygtningen og den frivillige har til rådighed.

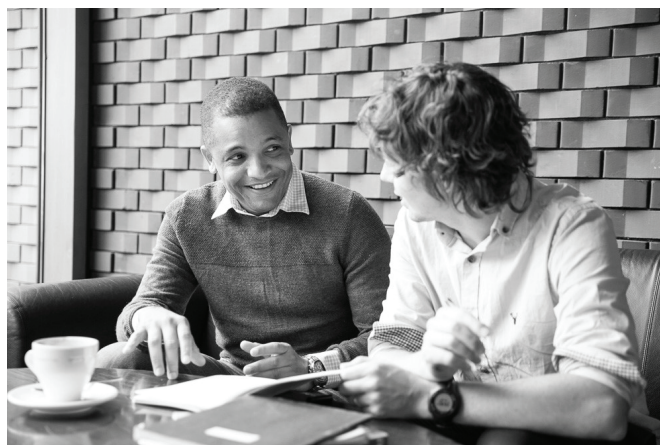
MÅLGRUPPE

Konceptet henvender sig til alle, der ønsker at bruge ekstra tid på at lære deres nye sprog. Det kan være flygtninge, som har brug for nogen at træne sproget med, og som ikke kan overskue at komme i en sprogcafé, eller som ikke har tid til at komme på bestemte tidspunkter.

Der er også nogle, der er glade for at tale med den frivillige alene, fordi de ikke bryder sig om at tale i en større gruppe. Sidst men ikke mindst får man på denne måde mulighed for at virkelig at lære nogen at kende, og man kan fokusere på denne ene person.

FØRSTE SKRIDT – ORGANISERING OG FORBEREDELSE

Som tidligere nævnt, kan der være mange fordele ved at være sprogmentor i en organisation. En frivilligkoordinator

“Det er vigtigt for mig at skabe et afslappet miljø fra starten, så jeg lægger ud med lette hverdagssamtaler mellem kursisten og mig selv. På den måde kan jeg høre, hvilket sprogligt niveau kursisten har.”

**Frivillig,
Lærdansk Odense,
Danmark**

kan hjælpe dig med at finde det rigtige match og kan tilbyde løbende støtte.

Hvis du ikke kan finde en organisation, der tilbyder konceptet, kan du også selv prøve at arrangere noget. Måske har du allerede mødt nogen, hvis sprogtilegnelse du kan støtte. Her skal du huske på, at i denne form for 1-til-1 støtte, vil du blive betragtet som “frivillig”, hvis der er en organisation involveret. Hvis du bare mødes regelmæssigt med nogen uden for en organisation, kan forholdet mellem jer være mere uklart – er I venner, eller mødes I specifikt, fordi du hjælper med sproget?

Det er en god ide at overveje, hvilke grænser du har. Find ud af, om der er bestemte private ting, du ikke ønsker at tale om. Det er også fint, hvis der ikke er. Hvis du mødes med en kursist inden for rammerne af

en organisation, har de måske nogle særlige retningslinjer for møderne.

Gør det under alle omstændigheder klart, hvad det handler om. Det er en mulighed for at mødes og have fokus på at træne det nye sprog alene med dig. Det vil gøre det nemmere for jer begge, hvis I er enige om rammerne, herunder hvor længe og hvor tit I mødes.

Det er vigtigt at overveje, hvor I mødes. Det skal helst være et roligt, men ikke for privat sted. Det er en stor fordel ved at mødes i en organisations lokaler. Der er måske et separat lokale, hvor I kan mødes på “neutral” grund og tale uden at blive forstyrret. Det er bedst at finde et sted, hvor der ikke er noget, der distraherer, så I begge kan fokusere på samtalen.

Det er fint, hvis der i lokalet er ordbøger, bøger, fotos, spil, kort og andre ting, der kan være nyttige i samtalen.

En café eller restaurant er ikke et ideelt mødested, men det kan bruges, hvis man gør formålet med mødet klart. Husk, at man skal købe noget på en café, og det kan være en barriere for kursisten, som vedkommende ikke bryder sig om at nævne. Nogle gange er der mulighed for at mødes på biblioteker eller i fælleshuse, uden at man behøver at købe noget. Find et sted, hvor I kan mødes på lige fod, og hvor begge føler sig godt tilpas.

GRUNDLÆGGENDE IDEER OG INDHOLD

Som nævnt ovenfor, kan det være en god ide med nogle rammer, så fokus holdes på sprogtilgængelsen. Det sker automatisk, hvis I mødes på en sprogskole, og der er en tredje person, som f.eks. en frivilligkoordinator, der matcher den frivillige og flygtningen. På den anden side kan for faste rammer stå i vejen for den afslappede og venlige atmosfære, der fremmer en god samtale! Hvis du er frivillig i en organisation, vil det første møde sandsynligvis være sammen med frivilligkoordinatoren, som kan vejlede om, hvordan de kommende møder kan foregå. Koordinatoren kan også foreslå emner, det er gode at snakke om.

Hvad skal man tale om?

Det er fuldstændig op til jer. Og derfor er denne form for sprogstøtte så interessant. Du skal ikke være bange for tavshed, for de fleste der vælger dette koncept, ønsker at kommunikere. Spørg flygtningen, hvad vedkommende har lyst til at tale om. Du kan have nogle simple spørgsmål i ærmet for at få snakken i gang, som f. eks. "Fortæl mig om en god oplevelse fra den sidste uge?" Hvis din samtalepartner

ikke har noget at fortælle, kan du svare på spørgsmålet, og foreslå, at du stiller samme spørgsmål næste gang.

Hvis tavsheden bliver pinlig, kan du som regel hente inspiration ved at tænke på eller spørge om:

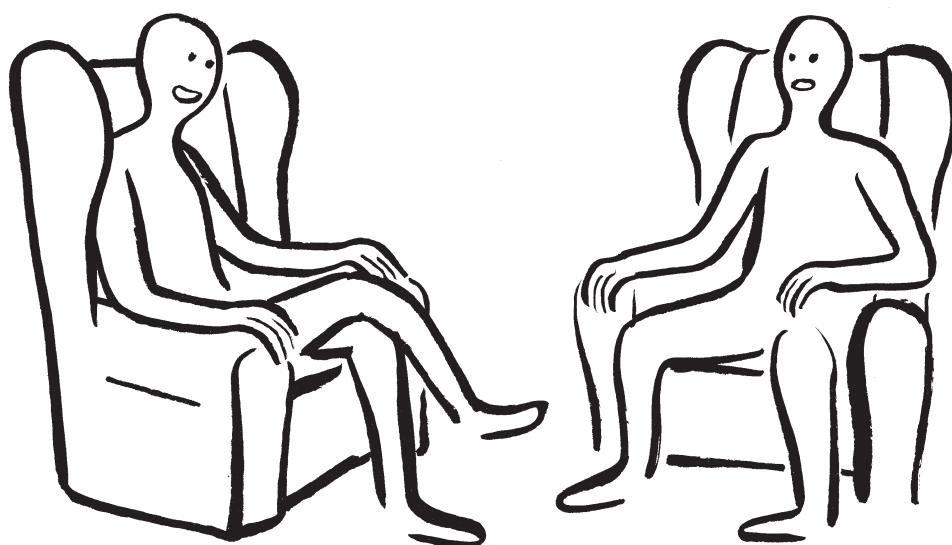
- Nyheder
- Bøger
- Hobbies
- Holdninger
- Fremtidsdrømme
- ...

Hvis du mødes med en begynder, kan du også spørge om, hvilke emner de eventuelt arbejder med i sprogundervisningen. De skal ikke finde deres bøger frem, det er bedre at snakke om, hvad de kan huske. Det er måske ikke de mest spændende emner, men fordelene er, at vedkommende har et basalt ordforråd inden for emnet.

UDFORDRINGER

Dette koncept egner sig måske bedst til erfarne frivillige inden for sprogtilgængelse, eftersom man er alene med samtalepartneren. Den frivillige kan være den eneste kontakt, flygtningen har med én, der taler målsproget flydende, udover underviseren i klasselokalet.

Fordi den frivillige og flygtningen tilbringer så meget tid sammen, vil flygtningen måske gerne tale om vanskelige emner, som f.eks. sin flugt, krigsoplevelser eller tab af familiemedlemmer. Det kan nogle frivillige finde svært at håndtere.

Tidsgrænser for samtalerne kan være vigtige for begge parter. Den frivillige kan som sagt være flygtningens eneste kontakt i det nye land, og det kan derfor være svært at sige nej, hvis flygtningen ønsker mere kontakt end den frivillige. Det hjælper at være tydelig og sige, hvor meget tid man har.

Det er bedst at sætte en præcis tidsramme op fra begyndelsen, hvis man kan. Det er bedre med en stram tidsramme, så kan man altid udvide antallet af møder senere – fremfor at love en masse møder, som man ikke kan holde.

Udgangspunktet er, at flygtningen og den frivillige mødes på lige fod. Det faktum, at flygtningen har et begrænset sprog, hvorimod den frivillige kender sproget og kan udtrykke sig flydende, kan resultere i "sproglig ulighed". Den frivillige bør være opmærksom på dette, så uligheden mindskes gennem respekt og empati.

SAMTALEN

som aldrig ender

Baris, der er flygtning, og Ruth, der er frivillig, mødes på sprogskolen Lærdansk i Odense to timer hver uge, så Baris kan øve sit dansk. Før Ruth møder Baris, henter hun nøglerne til lokalet på Anettes kontor. Anette er frivilligkoordinator på Lærdansk Odense, og det var hende, der arrangerede det første møde mellem Baris og Ruth. De har mødtes igennem 1,5 år og har efterhånden lært hinanden temmelig godt at kende.

Første gang de mødtes, begyndte Ruth med at sige: "Fortæl mig om dig selv Baris – hvad du har lyst til at fortælle. Bagefter stiller jeg nogle spørgsmål, og så kan du spørge mig – du kan spørge om lige, hvad du vil". Samtalen er fortsat lige siden. Ruth siger: "Det er vigtigt for mig at skabe så afslappet en atmosfære som muligt lige fra starten, så jeg begynder med små samtaler med kursisten, så jeg kan høre, hvad niveau vedkommende er på".

Sproget trænes med basale værktøjer: tale, lære udenad og repetere nye ord fra gang til gang. Ruth forklarer: "Jo mere relevant emnet er for kursisten, jo nemmere er det at tale sammen. Vi plejer at begynde med, at kursisten vælger "dagens emne", medmindre vi allerede har aftalt, hvad vi skal tale om. Vi repeterer ofte de nye ord fra sidste gang. Kursisten tager tit noter, og det gør jeg også".

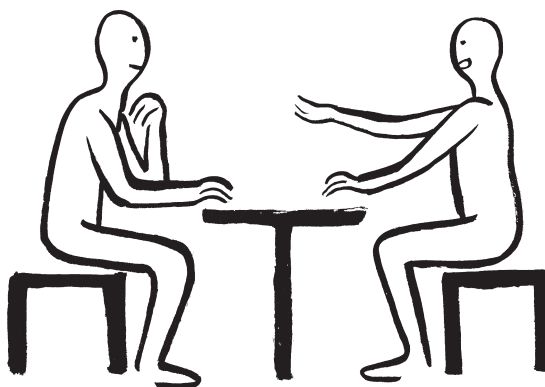
Men hvordan håndterer man de udfordringer, der måtte være, når man mødes med kursisten alene? Ruth har støtten lige i nærheden: "Jeg er så heldig,

at jeg har Anette som min frivilligkoordinator på sprogskolen. Anette og jeg taler om mit forløb med kursisterne, og vi taler om de udfordringer med sprogtilegnelse eller andre ting, som jeg kan have oplevet i mødet med kursisterne, f.eks. hvis en kursist taler om "ubehagelige" personlige oplevelser". Ruth ser Anette regelmæssigt, fordi hun skal hente nøglen til mødelokalet på hendes kontor hver uge.

Ruth har arbejdet frivilligt med sprogtilegnelse siden 2002. Hvad er det, hun særligt godt kan lide ved denne form for en-til-en møder?

Ruth siger: "Jeg kan lide at mødes med den samme kursist. Man lærer hinanden godt at kende, og jeg lærer kursistens sproglige niveau at kende, så jeg kan hjælpe dem bedst muligt. Jeg har lært meget af at møde så mange forskellige mennesker. Vi sammenligner deres kultur og religion med min kultur og religion. Møderne har givet mig nye venner".

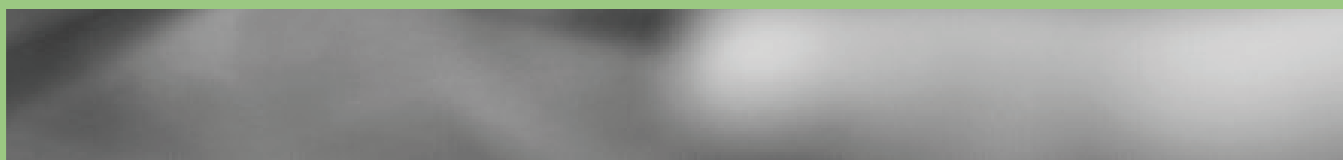
På spørgsmålet om, hvorvidt Ruth vil anbefale andre at arbejde frivilligt med kursisterne individuelt på denne måde, svarer hun: "Ja, men det kommer an på personen. Det kræver meget tålmodighed og empati, og man skal kunne behandle kursisten ligeværdigt, samtidig med at man evt. retter vedkommendes sproglige fejl".

Baggrundsinformation

Dette afsnit indeholder en række artikler, hvis formål er at skabe refleksion. Artiklerne beskæftiger sig både med pædagogik og med den politiske og kulturelle sammenhæng, som den frivillige indsats indgår i.

REFLEKSION OG OVERVEJELSER

Frivillige ønsker at støtte flygtninge og migranter, så de får et bedre liv. Det er givtigt at reflektere over, hvordan vi gør det og i hvilken sammenhæng. Det kan også være en god ide at reflektere over de strukturelle, politiske, økonomiske og kulturelle barrierer, som flygtninge og migranter møder. Refleksionspunkterne nedenfor knytter alle an til denne bredere kontekst. De holdninger og den praksis, vi demonstrerer i vores arbejde med flygtninge, kan hjælpe dem med at udfordre eller overvinde disse barrierer.

Frivillige, migration og flygtninge

Det kan være nyttigt at se på den frivillige indsats inden for sprogtilegnelse i en bredere aktuel og historisk sammenhæng. I de seneste fem år har der været en meget omtalt massebevægelse til Europa, ofte af mennesker på flugt fra konflikter som krigen i Syrien og som har begivet sig ud på farefulde rejser over land og hav. Et af mange resultater har været, at flere ønsker at bruge deres tid på at støtte flygtninge, f.eks. med sprogtilegnelse.

Vi kan opnå en bedre forståelse af sproget og diskursen om migration og flygtninge, hvis vi ser det i en bredere sammenhæng.

Migration er ikke et nyt fænomen i Europas historie. Den har været med til at skabe de kulturer og de lande, vi i dag betragter som "europæiske". Igennem de seneste tre århundreder har man på forskellige tidspunkter tilskyndet til immigration for at øge befolkningstallet og styrke de nationale økonomier. Europæere er også emigreret i stort tal, hovedsagelig til Nord- og Sydamerika, for at undslippe vanskelige forhold derhjemme. Europa i det 20. århundrede har været kendetegnet ved interne og eksterne genbosættelser, flugt og fordrivelser, i kølvandet på nazismen samt andre krige og diktaturer.

Den europæiske kolonialisering har også været med til at skabe emigration og immigration. Forbindelserne mellem tidligere kolonimagter og kolonier har skabt migrationsveje, der stadig eksisterer.

Kolonialismen øgede i betydeligt omfang den økonomiske ulighed mellem kolonimagter og koloniserede dele af verden. Disse uligheder og den relative fattigdom og ustabilitet i de tidligere kolonier er fortsat en drivkraft til migration. Europæiske lande har også tilskyndet til immigration af borgere fra tidligere kolonier for at skaffe billig arbejdskraft.

De moderne immigrationssystemer har gjort terminologien og den retlige status for migranter mere kompliceret, men de grundlæggende motiver til at migrere har ikke ændret sig meget i tidens løb.

Integration

Integration er et omstridt begreb. Det er vigtigt for folk, der ønsker at hjælpe migranter med at 'integrere' sig, at de reflekterer over, hvad der menes med integration. Det kan hurtigt udvikle sig til en "os" og "dem" måde at tale og tænke på, mens det i virkeligheden er langt mere komplekst.

For det første er social integration meget mere end blot en vellykket blanding af nyttilkomne og dem, der er født og opvokset et bestemt sted. Det handler ikke udelukkende om nationalitet og sprog, som det oftest fremstilles. Det handler også om socialklasse, alder, køn, seksualitet, religion og regionale identiteter. Der er ofte lige så mange forskelle og opdelinger inden for nationale grupperinger som mellem dem.

TERMINOLOGI

Flygtning – En person, der har måttet flygte fra sit hjemland af politiske årsager eller på grund af religion eller etnicitet. Retsligt set er en flygtning en person, der har fået tildelt asyl af et værtsland.

Asylansøger – En person, der ansøger om flygtningestatus

Økonomisk migrant – En person, der er flyttet til et andet land af økonomiske grunde

Immigration – flytning til et land

Emigration – flytning fra et land

'Expat' eller indvandrer? Begge ord betegner en person, der kommer fra et andet land. De bruges dog lidt forskelligt. "Expats" bruges typisk om højtuddannede og deres familier, som er kommet til Danmark for at arbejde i en kortere eller længere periode. "Indvandrere" bruges typisk om de grupper ("gæstearbejdere"), der kom til Danmark fra bl.a. Tyrkiet og Pakistan i 1970'erne.

Migrant: Begrebet anvendes som en overkategori, der betegner både flygtninge og indvandrere.

Diskussioner om integration kan fokusere på migranternes ret til at være en del af det nye samfund eller på migranternes ansvar for at lære og følge spillereglerne i deres nye land og tilpasse sig dets kulturelle normer. Det kan anskues som noget ensidigt (ansvar og regler for migranter) eller noget gensidigt (ansvar og regler for migranter og ikke-migranter). Selvom den gensidige model fremstår mere retfærdig og inkluderende, er virkeligheden dog mere kompliceret end som så.

Som frivillig skal man være åben over for, hvad integration er. Spørg kursisterne, hvordan de er faldet til, og hvad der er de største barrierer i forhold til at føle sig hjemme. Nytilkomne er måske interesserede i den lokale kultur – du har måske viden på det område, som du kan dele. Nogle kursister ved måske mere om emnet end dig eller underviseren, afhængigt af hvor længe de har boet i området, og hvilke netværk de har opbygget. Pointen er, at kultur og tilhørsforhold ikke er ligetil eller enkelt, hvilket vil blive understreget, hvis man udforsker kulturforskellene. Det kan give en mere nuanceret forståelse af, hvad "national kultur" er.

Læring

Formel læring foregår normalt på uddannelsesinstitutioner, typisk i klasselokaler. Den slags læring bygger ikke kun på klart formulerede mål (f.eks. en læseplan), men testes også med ekstern evaluering. Læring i uformelle rammer sker fra dag til dag og er mindre målstyret.

Fordelen ved ikke-formel læring

Vi kan tage fordelene fra ikke-formel læring med ind i de organiserede læringsaktiviteter ved at fokusere på at motivere kursisterne – ikke bare på at lære dem sproget. Målet er, at deltagerne er aktive og engagerede, hvilket sikrer at den ikke-formelle læring er en succes. Der er større sandsynlighed for, at man bruger og lærer sproget, hvis man har det sjovt og har et klart og autentisk mål med at kommunikere.

Det kan også virke motiverende for kursisterne at være med til at bestemme. Engagerede kursister er motiverede for at lære. Hvis kursisterne er med til at beslutte indholdet af undervisningen, vil det føles mere relevant og vigtigt for dem. Forskellen mellem sprogundervisning og sprogstøtte er stor. For ikke-fagfolk er det vigtigt at være opmærksom på forskellen.

Metoder

Som nævnt har uformel sprogstøtte, hvor deltagerne bestemmer indholdet, den fordel, at man ikke skal følge fastlagte undervisningsplaner.

Det betyder dog ikke, at man ikke skal forberede sig.

Grammatik er ikke central for sprogstøtte; sprogtræning handler mere om at blive bedre til at kommunikere i virkelige situationer. Alle grupper af sprogindlærere er selvfølgelig

forskellige. Nogle ønsker måske mere eksplicit fokus på grammatik, mens andre hellere vil opbygge grammatisk viden i praksis.

De aktiviteter, man laver i en uformel gruppe, gør en stor forskel. Man kan arbejde i store eller små grupper, komme med input, spille spil eller lave kreative aktiviteter.

Det kan være en god ide at notere sig, hvilke spil og aktiviteter, der har fungeret godt i gruppen. Forskellige personers reaktion på forskellige aktiviteter afhænger af deres erfaringer med uddannelse, deres forventninger og deres personlige præferencer. Folk med en lang skolebaggrund synes måske, at spil er en velkommen forandring, eller også synes de ikke, det er "rigtig undervisning". Det er en god ide at diskutere folks erfaringer, og hvordan de gerne vil lære. Og husk, at deltagernes hverdag kan være stresset, så find aktiviteter, der kan virke afslappende og lette presset.

Forskelle i målgruppen

Flygtninge og indvandrere er ikke en homogen gruppe. De kommer sandsynligvis fra forskellige sociale, uddannelsesmæssige og kulturelle baggrunde. Når det drejer sig om sprogtilegnelse, har de forskellig motivation og forskellige synspunkter. Det kan være en god ide at snakke om det og give alle lejlighed til selv at bestemme, hvad de vil lære. Tempo, emner, aktiviteter og fremgangsmåder kan tilpasses forskellige grupper. Følgende forskelle kan spille en rolle:

- Klassiske forskelle (alder, køn, nationalitet osv.)
- Motivation
- Livssyn (optimistisk, deprimeret osv.)
- Sproglige erfaringer: sprogkundskaber og formelle og uformelle erfaringer med at lære sprog,
- Tidligere undervisnings erfaringer, herunder erfaring med forskellige undervisningsmetoder
- Forventninger til sprogstøtte

DELTAGERSTYRET SPROGUNDERVISNING OG FRIVILLIGE

Hvad er deltagerstyret sprogundervisning?

'Deltagerstyret sprogundervisning' har til formål at gøre op med ulighed og uretfærdighed ved at gøre indlæringsprocessen mere demokratisk og give deltagerne kontrol over deres eget liv. En måde at gøre dette på i praksis er at give kursisterne mere ejerskab over, hvordan undervisningen forløber. Derfor anvender man i denne tilgang til undervisningen ikke en forudbestemt læseplan eller bøger. I stedet vil underviseren og den frivillige tale med kursisterne om deres liv og lytte efter særlige problemstillinger, der kan være relevante for hele gruppen. Planlægningen af undervisningen tager udgangspunkt heri. Kursisternes virkelige udfordringer og problemstillinger vil dermed blive drivkraften. Der vil være løbende feedback fra kursisterne omkring indholdet i undervisningen og dens relevans for dem.

Ideen bag denne tilgang er, at kursisterne bør respekteres som "eksperterne", når det drejer sig om deres egne interesser og sproglige behov. Respekten for kursisterne på dette område opvejer den uretfærdighed, kursisterne ofte oplever at møde i verden uden for klasselokalet. Som frivillig kan du også bidrage hertil ved at vise kursisterne respekt og ved at være interesseret i deres holdninger, deres behov og deres bidrag til undervisningen.

Den deltagerstyrede tilgang er inspireret af den brasilianske underviser Paulo Freire.

Den frivillige er derfor en del af fællesskabet i klasselokalet. Det er en central opgave at hjælpe alle i klassen med at bidrage til at skabe et stærkt, støttende læringsmiljø. Deltagerstyret undervisning er ofte centreret omkring dybtgående diskussioner vedrørende problemstillinger, der er centrale for kursisternes liv. Sprogtiltagelsen opstår ud af denne meningsfulde og oprigtige dialog.

Frivillige i det deltagerstyrede klasselokale

I et "deltagerstyret" klasselokale er den vigtigste opgave for den frivillige at lytte til kursisterne, eftersom den deltagerstyrede tilgang fokuserer mere på kursisternes bidrag end mere traditionelle metoder. Meget tyder på, at kursister lærer sprog gennem deres eget bidrag (når de producerer sprog), og altså ikke kun ved at behandle input (når de hører eller læser sprog). Den deltagerstyrede tilgang fokuserer på diskussion, dialog og personlige udtryksformer, hvilket betyder, at kursisterne får rig mulighed for at producere sprog selv. Frivillige, der er gode til at holde sig i baggrunden og blot lytte til kursisterne, vil være gode til at understøtte denne proces!

De frivillige er der dog ikke kun for at lytte - de kan også bidrage til diskussioner i klassen på lige fod med kursisterne, hvis emnet også er relevant for deres hverdag. På den måde kan de frivillige være med til at berige fællesskabet i et deltagerstyret klasselokale. Når frivillige deltager i autentiske diskussioner, hvor de deler deres holdninger og erfaringer, er det med til at nedbryde hierarkier mellem frivillige og kursister, fordi alle bliver aktivt deltagende i klassen. For eksempel afholder det frivilligt drevne projekt Xenia workshops kun for kvinder, hvor formålet er "en meningsfuld to-vejs social integration". Xenia skelner ikke mellem dem, der lærer sproget, og dem, der taler det flydende - alle deltager på lige fod i deres workshops.

I et deltagerstyret klasselokale bliver de traditionelle roller som "underviser" og "kursist" kritiseret. I praksis er det dog stadig den lønnede underviser, der i sidste ende er ansvarlig for planlægning og gennemførelse af hver lektion, men ideen er, at alle deltagere i klassen har ting, de kan lære og ting, de kan lære fra sig. Dette budskab understreges, når de frivillige indgår i en åben dialog med kursisterne.

FLERSPROGLIG PÆDAGOGIK

Den seneste forskning inden for sociolingvistik har fokuseret på den flydende måde, folk bruger sprog på som led i den øgede mobilitet, den komplekse migration og den lingvistiske mangfoldighed mange steder i verden. Tidligere fokuserede sprogforskere på komplette, navngivne sprog (f.eks. fransk, tysk eller engelsk), som folk kunne tale på forskellige niveauer. Disse niveauer var typisk inddelt i et hierarki fra "begynder" til "indfødt sprogbruger". Tosprogethed blev ofte opfattet som parallel etsprogethed, hvor folk ikke blev opfattet som rigtigt tosprogede, medmindre de talte begge sprog lige godt og som "indfødt sprogbruger". Denne opfattelse har præget andetsprogsundervisningen, og har ledt til, at mange undervisere har forbudt alle andre sprog end målsproget i klassen. Det er dog kun lidt eller ingen evidens for, at denne tilgang skulle hjælpe folk med at lære nye sprog (se også Elsa Auerback, *Reexamining English Only in the Classroom*, 1993). Det er særligt vigtigt, uanset hvad underviserens personlige holdning måtte være, at underviser og frivillig er enige og sender det samme budskab til kursisterne - er klasselokalet et flersproget eller etsproget læringsrum.

Et alternativ til denne rigide, afgrænsede, etsprogede opfattelse af sprog kunne være at tage højde for, at alle har et flydende og dynamisk udvalg af sprogressourcer (vores "lingvistiske repertoire"), der hænger sammen med vores sociale, økonomiske og geografiske kontekst - med andre ord med vores livshistorier. For eksempel vil en person der er født i Algeriet af forældre der taler berberisk, og som studerer økonomi på universitetet og ender i London via Belgien, højst sandsynligt have erhvervet sig sprogfærdigheder og viden, der trækker på alle de nævnte sprog. Hun vil kunne samtale på berberisk, men vil nok være mere sikker i dagligdags situationer end i arbejdssammenhæng. Hun vil kunne læse standard arabisk og forstå de fleste varianter af arabisk med varierende grad af besvær, men hun vil være mest tryk ved at tale algerisk arabisk. Hun vil tale og skrive flydende fransk, især akademisk sprog og forretningssprog. Hun vil være stadigt bedre til at kommunikere på engelsk i en lang række sammenhænge og vil kunne læse en smule flamsk fra sin tid i Belgien. I et mangfoldigt lokalt fællesskab i London findes der måske nogle, der på en enkelt dag vil bruge hele deres repertoire.

Men hvad betyder det egentlig for undervisning og læring? Hvis man vælger en flersproget tilgang betyder det først og fremmest, at man forsøger at forstå og underbygge kursisternes eksisterende sproglige ressourcer. Kursisterne bliver ikke behandlet som "utilstrækkelige" på målsproget, men som dygtige lingvister med en række sproglige ressourcer, man kan bygge videre på. Dette får kursisterne til at føle sig mere sikre på sig selv og respekterede. Når kursisterne har det godt med sig selv, vil deres indlæring også være bedre. Når man f.eks. spørger en kursist om, hvordan man siger et ord eller et udtryk på et andet sprog, så hjælper det dem med at forbinde ny viden til deres eksisterende viden. Når man giver kursister, der taler samme sprog, lov til at anvende det/de sprog, de er eksperter i, til at analysere målsproget, eller hjælpe hinanden, kan de udvikle en sproglig bevidsthed og dermed bedre forstå kompleksiteten i grammatik eller betydning. Når man bruger forskellige sprog til at diskutere, få ideer og planlægge (f.eks. skriftligt), kan man opnå mere komplekse resultater på et højere sprogligt niveau på målsproget.

Hvis blanding og samtidig brug af forskellige sprog i stigende omfang karakteriserer den måde, vi kommunikerer på i mangfoldige samfund, hvorfor så ikke forberede kursisterne på den virkelighed i timerne? At gennemtvinge en 'ren målsprogs' politik (f.eks. kun at måtte tale dansk på holdene i Odense) kan skabe et kunstigt, ikke-autentisk miljø. Det kan være nyttigt at spørge kursisterne om deres holdninger til og syn på f.eks. at blande forskellige sprog, tosprogethed og sprogtilegnelse (sprogideologier er den sociolingvistiske term). Man kan også spørge kursisterne om deres sprogbrug i deres hjem, lokalsamfund, på deres arbejdsplads osv. (praksis er den tekniske term), så læringen kan blive så relevant som muligt (se Ofelia Garcia, *Problematising the Linguistic Integration of Migrants: the role of translanguaging and Language teachers*, 2018).

RESSOURCER OG YDERLIGERE INFORMATION *for Danmark*

Frivillighed

Center for frivilligt social arbejde (CFSa) er et landsdækkende støtte- og udviklingscenter. Centrets formål er at styrke og udvikle frivilligt socialt arbejde i Danmark og indsamle og formidle viden om civilsamfundet. CFSa bygger bro mellem viden og praksis på tværs af den frivillige sektor på det sociale område.

<https://frivillighed.dk/>

Civilsamfundets Videnscenter leverer guides, forskningsformidling og digitale undervisningsmaterialer til det danske civilsamfund. Målet er at skabe større effekt af civilsamfundets arbejde ved at gøre viden, erfaringer og redskaber alment tilgængelige.

<https://www.altinget.dk/civilsamfundetsvidenscenter/>

Dansk Flygtningehjælp ressourcer om frivillighed:
<https://flygtning.dk/frivillig>

NGO'er i Danmark

Disse organisationer tilbyder en vifte af støtte og hjælp til flygtninge i Danmark f.eks. rådgivning om Danskuddannelse, økonomi og projekter der fremmer social inklusion i Danmark.

Dansk Flygtningehjælp:

<https://flygtning.dk/> og <https://www.altomintegration.dk/>

Røde Kors:

<https://www.rodekors.dk/>

Trampoline House:

<https://www.trampolinehouse.dk/>

Danskuddannelse

De danske sprogcentre er brancheorganisationen for sprogcentre i Danmark med kontakt-information til lokale sprogcentre samt en række læringsressourcer.

<https://www.dedanskesprogcentre.dk/>

Gratis læringsressourcer til Danskuddannelsen

Dansk her og nu er gratis online-kurser på begynderniveau:
<https://danskherognu.dk/intro/intro-in-english>

Online dansk er gratis online-kurser på begynderniveau:

<http://onlinedansk.ventures.dk/emneside.aspx?menuID=1>

Vores fælles sprog er en online grammatik:

<http://vfs.dansk.nu/#>

Ligetil – nyheder på letforståeligt dansk:

<https://www.dr.dk/ligetil>

Lexin Billedtema – et flersprogligt, interaktivt billed-bibliotek med illustrationer, tekst, lyd og animationer:

<http://lexin.udir.no/bildetema/bildetema-portal/index.html?page=about&version=danish>

Lovgivningsstof for asylansøgere og medarbejdere inden for integration i Danmark

Udlændinge- og Integrationsministeriet leverer information om asyl og formidler lovgivning for udlændinge, Danskuddannelse og integration.

<https://nyidanmark.dk/>

<http://uim.dk/siri>

Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) samler og deler viden, værktøjer og fakta om integration i Danmark.

<https://www.integrationsviden.dk/>

Information for medarbejdere, der arbejder med flygtninge påvirket af traumatiske begivenheder.

<http://traume.dk/>

Dansk Flygtningehjælp tilbyder frivilligrådgivning, hvor flygtninge, indvandrere og deres familier kan få gratis, uvildig og tværfaglig rådgivning om blandt andet udlændingeloven, integrationsloven, sociale regler og psykosociale forhold.

<https://flygtning.dk/>

Spørgsmål og svar om

FLYGTNINGE OG INDVANDRERE I DANMARK

Hvem er flygtning og hvem er indvandre?

En flygtning forlader sit land på grund af forfølgelse, mens en indvandrer rejser af egen vilje eller på grund af fattigdom og dårlige levevilkår i hjemlandet. Danmark giver ikke asyl til mennesker, der er flygtet på grund af naturkatastrofer, klimaforandringer, fattigdom eller ringe levevilkår i øvrigt. Begrebet migrant anvendes som en overkategori, der betegner både flygtninge og indvandrere.

Hvem er asylansøger?

En asylansøger er en person, der søger om at blive anerkendt som flygtning og få ophold i Danmark. Når en person får asyl, er det således en anerkendelse af, at vedkommende er flygtning og risikerer forfølgelse i sit hjemland. Den danske udlændingelovgivning og praksis bygger på de internationale konventioner, som Danmark har tiltrådt.

Asylansøgere får udbetalt penge til de daglige udgifter som mad, tøj, hygiejneartikler m.v. Beløbet afhænger af bl.a. alder og familiestørrelse, overholdelse af kontrakt vedrørende arbejdsopgaver m.v. Asylansøgere har pligt til at udføre opgaver på asylcenteret – f.eks. rengøring, deltage i undervisning og aktivering. Udgifter til kost, logi, kontante ydelser, transport og sundhedsydelser dækkes af Udlændingestyrelsen. I 2019 var satserne for ydelser: tøjpakke (1.488,61 kr.), hygiejnepakke (119,99 kr.), babytøjpakke (2.977,22 kr.), børnetøjpakke pr. barn hver 6. måned (699,72 kr.).

Asylansøgere skal deltage i undervisning og kompetenceafklaring på asylcentre. Undervisningen kan omfatte dansk, engelsk og fag, der gavner integrationen i Danmark eller forbereder på en tilværelse i hjemlandet. Der er også mulighed for at komme i praktik eller på visse betingelser at få tilladelse til at arbejde på normale vilkår i Danmark.

Asylansøgerbørn går i skole på centrene eller i nogle tilfælde i den lokale folkeskole. Undervisningen skal svare til undervisningen af tosprogede elever i folkeskolen. Timetallet er som udgangspunkt det samme som i folkeskolen, og der

undervises i alle folkeskolens fag. Undervisningssproget er dansk med undtagelse af timer i modersmål og andre fremmedsprog.

Må asylansøgere arbejde?

Betingelserne for om asylansøgere må arbejde kan findes på:

https://www.nyidanmark.dk/da/Words%20and%20Concepts%20Front%20Page/US/Housing/Conditions_for_occupation_of_an_asylum_seeker

Flygtninge - opholdstilladelser

I Danmark kan udlændinge, der anerkendes som flygtninge, få tre typer af beskyttelse og opholdstilladelse afhængig af deres individuelle sag. Flygtninge, der opfylder betingelserne i Flygtningekonventionen, kan få asyl i Danmark som konventionsflygtninge. Derudover kan flygtninge, som – af andre grunde end de, der er nævnt i Flygtningekonventionen – risikerer dødsstraf, tortur eller anden umenneskelig og nedværdigende behandling i deres hjemland få beskyttelsesstatus i Danmark. Endelig giver Danmark midlertidig beskyttelsesstatus til flygtninge med behov for beskyttelse på grund af en særlig alvorlig situation i hjemlandet med vilkårlig voldsudøvelse og overgreb på civile, men hvor personen altså ikke er individuelt forfulgt.

Kvoteflygtninge

Danmark havde tidligere en aftale med FN's Flygtningehøjkommissariat, UNHCR, om at modtage ca. 500 flygtninge om året. I Danmark omtales de som FN-flygtninge eller kvoteflygtninge. Det er flygtninge, der ofte opholder sig i flygtningelejre, men hverken kan blive boende der eller vende hjem. De har derfor behov for at blive genbosat i et andet land. Pr. 1. januar 2018 er det udlændinge- og integrationsministeren, der bestemmer om Danmark skal modtage kvoteflygtninge og i så fald antallet, der skal genbosættes efter aftale med UNHCR. Der skal nu tages stilling fra år til år fremfor efter en på forhånd aftalt kvote.

Midlertidighed

Når flygtninge får asyl, er deres opholdstilladelse altid midlertidig, dvs. tidsbegrænset til at starte med. Den midlertidige opholdstilladelse skal forlænges hvert eller hvert andet år indtil man opfylder betingelserne for permanent ophold efter tidligst 8 års lovligt ophold i Danmark. En midlertidig opholdstilladelse betyder, at en flygtning kan miste opholdstilladelsen og blive sendt tilbage til hjemlandet, hvis årsagen til opholdet i Danmark ændrer sig. Hvis en flygtning f.eks. ikke længere har behov for beskyttelse, fordi forholdene i hjemlandet har ændret sig, kan opholdstilladelsen inddrages eller nægtes forlængelse.

Pr. 1. marts 2019 trådte en ny lov i kraft, som bl.a. betyder, at alle opholdstilladelser til flygtninge og familiesammenførte til flygtninge er givet med henblik på midlertidigt ophold. Det betyder, at udlændingemyndighederne fremover vil have større fokus på ikke at forlænge eller inddrage opholdstilladelsen, hvis den enkelte flygtning ikke længere har behov for beskyttelse. De vil vurdere, om den enkelte flygtning ikke længere er i fare i sit hjemland. Inddragelse eller manglende forlængelse af en opholdstilladelse vil altid tage udgangspunkt i en vurdering af den enkeltes situation. Myndighederne vil i mindre grad end tidligere være forpligtede til at tage hensyn til den enkelte flygtninges tilknytning til Danmark. Men hver enkelt sag om inddragelse og nægtelse af forlængelse skal stadig afgøres i forhold til Danmarks internationale forpligtelser dvs. de konventioner vi har underskrevet. Det betyder, at danskundskaber, arbejde, uddannelse, familie og anden tilknytning til Danmark fortsat spiller en rolle for muligheden for at blive i Danmark.

Opholdskort

Når/hvis man får opholdstilladelse i Danmark, så får man et opholdskort som bevis. Det indeholder ens biometri (dvs. ansigtsfoto og fingeraftryk), der er lagret i en chip på kortet. Der findes opholdskort alt efter typen af opholdstilladelse f.eks. tidsbegrænset opholdstilladelse til flygtninge, tidsbegrænset opholds- og arbejdstilladelse til udlændinge, tidsbegrænset opholdstilladelse og begrænset arbejdstilladelse til studerende, tidsbegrænset opholdstilladelse osv. De ser umiddelbart ens ud men har forskellige bogstaver.

"Opholdskortet er et internationalt anerkendt bevis, som du kan bruge som dokumentation for din ret til at opholde dig i Danmark. Du skal altid have dit opholdskort på dig - både når du opholder dig i Danmark, og hvis du eventuelt rejser på ferie til et andet land i løbet af dit ophold i Danmark" (Kilde: <https://www.nyidanmark.dk/da/Ord-og-begreber/F%C3%A6lles/Opholdskort-med-biometri>)

Relevante hjemmesider

Udlændinge- og Integrationsministeriet: <http://uim.dk/>

Udlændingestyrelsen: <https://www.nyidanmark.dk/>

Det Nationale Integrationsbarometer (Udlændinge- og Integrationsministeriet): <https://integrationsbarometer.dk/>

Integrationsviden (Udlændinge- og Integrationsministeriet): <https://www.integrationsviden.dk/>

UDTRYKKET "ØKONOMISK FLYGTNING"

Ifølge ordbogen er en økonomisk flygtning en person, der forlader sit hjemland ikke af politiske men af økonomiske grunde. Dette er vigtigt, eftersom økonomiske årsager som grund til flugt ikke er omfattet af konventionerne. Så den der forlader sit land af økonomiske årsager, har næppe mulighed for at blive her. Når udtrykket bruges på den mest negative måde, antydes det, at de pågældende ikke lider nogen nød, men egoistisk stræber efter materiel

velstand. Det kan meget vel være, men det er vigtigt at huske, at selv mennesker, der flygter fra sult og elendige levevilkår og dermed forlader familie, venner og deres velkendte liv, betragtes som "økonomiske flygtninge". Uanset flygtningekonventionernes kategorier skal man være varsom med at dømme den enkelte moralsk. I Europa kræves der stadig mere fleksibilitet af de jobsøgende, men samtidig stigmatiseres mennesker, der er flygtet fra en udsigtsløs (økonomisk) situation.

MIGRATION OG FLYGTNINGE

Migration – et grundlæggende samfundselement

Immigration og emigration har været med til at definere Europas historie gennem generationer – det er ikke noget unikt for vores tid. Hvis man ser på de seneste tre århundreders historie i Centraleuropa, udgjorde befolkningen i nogle områder efter trediveårskrigen f.eks. kun en brøkdel af befolkningen før krigen, og fyrsterne befolkede systematisk deres lande med fordrevne immigranter. I det 18. århundrede forlod folk i titusindvis deres hjemlande på grund af krige, prisstigninger og fejlslagen høst og søgte lykken i de engelske kolonier, der senere blev til USA. Nogle landsbyer i Europa overlevede kun, fordi folk forlod dem. I nogle tilfælde lettede emigrationen det økonomiske pres.

Det 20. århundredes historie er præget af flugt, fordrivelser og genbosættelser, hvilket kulminerede med den bølge af tvungen migration, der fulgte i kølvandet på det tyske naziregime. De ofre for nationalsocialismen, som overlevede arbejds-, koncentrations- og udryddelseslejre, blev til ti til tolv millioner "fordrevne", som blev tvunget væk fra deres hjem.

Kolonialismen og afviklingen af de europæiske kolonier i Asien og Afrika har formet migrationen i Europa i årtierne efter anden verdenskrig og op til i dag. De tidligere kolonimagters store efterspørgsel efter billig arbejdskraft, når der har været økonomisk opsving, og de dårlige levevilkår i mange asiatiske og afrikanske lande satte gang i den postkoloniale arbejdsmigration. Der opstod en række migrantnetværk, der stadig har betydning for sammensætningen af migrantgrupperne i de enkelte lande.

Der kom store indvandrergrupper i form af såkaldte "gæstearbejdere", fordi den hurtigt voksende økonomi og samlebåndsproduktionen skabte en stor efterspørgsel efter billig ufaglært arbejdskraft i de vest- og nordeuropæiske industrialiserede lande, en efterspørgsel, som de nationale arbejdsmarkeder ikke kunne dække. Til gengæld var der et overskud af arbejdskraft i Europas geografiske og økonomiske udkant, særligt i Middelhavslandene, som arbejdsmarkederne der ikke kunne opsuge som følge af en svag økonomi. Rekruttering af arbejdskraft via bilaterale aftaler var således i begge parter interesse. Selvom vores dages immigration er mere kompleks, har bevæggrundene for emigration og immigration kun ændret sig lidt gennem historien.

Asyl – håb og desperation

Historien om asyllove går tilbage til oldtiden. De moderne asyllove opstod imidlertid først efter de europæiske nationalstater blev dannet i det 19. århundrede, hvilket førte til store flygtningestrømme. Udover de forskellige nationale lovgivninger til beskyttelse af flygtninge, er det i dag Flygtningekonventionen fra 1951, der danner grundlag for international flygtningeret. Den blev skabt som en reaktion på det nazistiske regime i Tyskland, anden verdenskrig og de efterfølgende flygtningestrømme. Asyl er en beskyttelsesstatus for migranter, som er tvunget på flugt af politiske, etniske, racemæssige eller religiøse årsager, og hvis grunde til flugt anerkendes af værtslandet.

"Efter vi var flygtet fra vores hjemland Irak, flyttede vi til et naboland, og selvom der var dybe sproglige, religiøse og kulturelle bånd, var det meget svært. Det var en vanskelig tid. Vi skulle betale for børnenes skolegang og lægehjælp, selvom vi måtte klare os for meget lidt. Situationen var den samme som i vores hjemland – vi havde slet ikke den følelse af tryk og sikkerhed, som vi var flygtet for at finde."

**Asylansøger,
Storbritannien**

Ifølge FN, er mere end 65 millioner mennesker over hele verden blevet tvunget til at forlade deres hjem. Folk flygter fra diktatur, forfølgelse, borgerkrig, fattigdom og social nød i deres hjemland. Tusinder af mennesker mister livet under flugten til Europa. I 2015 ansøgte 1,3 millioner om asyl i EU-landene. De fleste var syrere, der var nødt til at forlade deres hjem på grund af borgerkrigen. Nabolande

såsom Tyrkiet, Libanon, Jordan, Irak og Egypten har faktisk modtaget omkring 5,5 millioner syrere. Disse lande tilbyder i modsætning til Europa ikke nogen økonomisk støtte eller mulighed for arbejde eller skolegang, hvilket betyder at flygtningene dér lever under yderst vanskelige betingelser.

Globalt perspektiv på migration

Migration giver ikke blot folk mulighed for at overleve og er til gavn for modtagerlandet. Migrationen er også til gavn for oprindelseslandet. Ifølge Verdensbankens vurderinger udgjorde pengeoverførsler fra emigranter, der arbejdede i de rige lande, til deres pårørende i ulandene i 2014 435 mia. euro (det anslås, at yderligere det halve af det beløb blev overført via uformelle kanaler).

Til sammenligning var ulandsbistanden samme år kun en tredjedel af det beløb. Disse overførsler bringer ikke blot kapital til oprindelseslandene, men de når også direkte ud til de familier, der har behov for det, og gør det muligt for dem at investere i små virksomheder, i skolegang og i sundhed.

Modtagerlande – Migration

Immigrationen af flygtninge til Europa vil ifølge en undersøgelse fra Den internationale valutafond (IMF) føre til mere økonomisk vækst i modtagerlandene. Det vil især være i de lande, der har modtaget flest flygtninge, nemlig Tyskland, Østrig og Sverige, som kan forvente en ekstra vækst på 0,5-1,1 procent. For hele EU anslår eksperterne en øget vækst på 0,25 procent i 2020. Hvorvidt væksten kan fastholdes på længere sigt afhænger ifølge IMF af, i hvor stort omfang flygtningene får adgang til arbejdsmarkedet og samfundet i det hele taget i de enkelte lande. Det er af altafgørende betydning, at flygtningene kan begynde at arbejde så hurtigt som muligt.

“Jeg har altid arbejdet, og jeg har aldrig bedt nogen om noget, men nu er jeg her, i et fremmed land, og jeg er nødt til at låne penge, og jeg skylder folk penge. Det er svært for mig at acceptere”, siger Mansoor, som arbejdede i Storbritannien, da han studerede. “Som asylansøger må jeg ikke arbejde, og jeg får ikke nogen økonomisk støtte. Så jeg har ikke noget valg, jeg skal jo forsørge mine børn.”

**Asylansøger,
Storbritannien**

LITTERATUR:

http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/9783658134082-c2.pdf?SGWID=0-0-45-1616902-p180087834

<http://fluechtlingsforschung.net/lehren-aus-der-geschichte-in-zeiten-einer-fluchtlingskrise/>

<http://geschichtedergegenwart.ch/integration-war-nie/>

<https://www.welt.de/wirtschaft/article140455786/Wer-von-der-Migration-wirklich-profitiert.html>

<http://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2016/12/31/The-Refugee-Surge-in-Europe-Economic-Challenges-43609>

Om projektet “Frivillige i sprogundervisning for flygtninge”

www.volunteersinlanguagelearning.eu

Projektet, der løber fra 2017-2019, har som målsætning at forbedre kvaliteten af inddragelsen af frivillige i sprogundervisning for voksne flygtninge. Projektet er et samarbejde mellem fem organisationer: Caritas der Erzdiözese Wien (Østrig), CVO Volt (Belgien), Dansk Flygtningehjælp (Danmark), EFA London (England) og IBIS (Tyskland). Alle organisationer har stor erfaring med at udbyde sprogundervisning til migranter og flygtninge.

Projektets sigte er at opnå mere viden om, hvordan brugen af frivillige kan forbedre flygtninges læring, samt hvordan frivillige bedst inddrages af undervisere og undervisningsinstitutioner. Projektet vil resultere i tre værktøjskasser, der skal understøtte god praksis - til undervisere, til frivillige og til organisationer.

Forfattere

Tilman Fromelt (Caritas)
Günay Özaylı (Caritas)
Sanela Prašević (Caritas)
Gabriela Weissenegger (Caritas)
Dorinda Dekeyser (CVOVolt)
Ludwig Jegers (CVOVolt)
Thomas Hybel Brandstrup (DRC)
Birgitte Ingsø Michelsen (DRC)
Anette Lyholm (DRC)
Dermot Bryers (EfA)
Cait Crosse (EfA)
Joerg Carpus (IBIS e.V.)
Maren Franz (IBIS e.V.)
Stefanie Riepe (IBIS e.V.)

Grafisk design

Maria Edlbacher
Dev Dutta

Illustrationer

David Mathews

Caritas

Medfinansieret af Den
Europæiske Unions program
Erasmus+

EU-kommissionens støtte til denne publikation er ikke en godkendelse af indholdet, som udelukkende er udtryk for forfatterens synspunkter. EU-kommissionen kan ikke drages til ansvar for, hvordan oplysningerne i rapporten bruges.